

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

DRiGŻ 41000-99

Nr ewid. 207/99/P/99/005/DRZ

INFORMACJA

**o wynikach kontroli wykonywania zadań ustawowych w zakresie
państwowego nadzoru standaryzacyjnego towarów rolno-spożywczych
w obrocie z zagranicą**

Spis treści

	strona
I. CZĘŚĆ OGÓLNA	1
1. Charakterystyka kontroli	1
2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności	2
3. Wnioski	7
II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA	9
1. Charakterystyka stanu prawnego kontrolowanej działalności	9
2. Charakterystyka stanu organizacyjnego państwowego nadzoru standaryzacyjnego	12
3. Istotne ustalenia kontroli	13
3.1. Organizacja działalności państwowego nadzoru standaryzacyjnego	13
3.2. Realizacja zadań ustawowych	16
3.3. Prawidłowość prowadzenia ocen jakości handlowej towarów	28
3.4. Przechowywanie i gospodarowanie drukami ścisłego zarachowania	32
3.5. Pobieranie opłat za dokonanie ocen i wydanie orzeczeń o jakości handlowej towarów	34
3.6. Sprawowanie nadzoru nad działalnością standaryzacyjną	38
III. PRZEBIEG POSTĘPOWANIA KONTROLNEGO I DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI	40

Załączniki:

Nr 1 - Wykaz skontrolowanych jednostek

Nr 2 - Wykaz ważniejszych aktów prawnych obowiązujących dla kontrolowanej działalności

CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Charakterystyka kontroli

Kontrolę wykonywania zadań ustawowych w zakresie państwowego nadzoru standaryzacyjnego towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą (nr kontroli P 99/005) Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła z inicjatywy własnej w ramach kontroli planowanych na 1999 r.

Celem kontroli było dokonanie oceny skuteczności i prawidłowości działania państwowego nadzoru standaryzacyjnego towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony przed wprowadzaniem na rynek krajowy towarów o jakości handlowej niezgodnej z polskimi wymaganiami standaryzacyjnymi.

Tematyka kontroli w Centralnym Inspektoracie Standaryzacji i jego terenowych ekspozyturach oraz laboratoriach dotyczyła głównie:

- przestrzegania obowiązujących warunków i trybu dokonywania zgłoszeń oraz ocen i wydawania orzeczeń o jakości handlowej towarów rolno - spożywczych, w tym na punktach granicznych,
- liczby wydanych orzeczeń oraz udziału w ocenianych towarach rolno - spożywczych artykułów nie spełniających wymagań jakości handlowej, w tym importowanych, a także odwołań i orzeczeń wydanych przez Komisję Rzecznawców CIS,
- form, zakresu i efektów stosowanego nadzoru nad pracą inspektorów standaryzacji i laboratoriów,
- stosowania obowiązujących stawek opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej towarów oraz wykonane badania laboratoryjne, a także prowadzenia ewidencji finansowo-księgowej i egzekwowania należności,
- podejmowania działań, m.in. dla uaktualnienia wykazu towarów, ich minimalnych ilości podlegających standaryzacji i stawek opłat oraz koniecznych zmian przepisów i norm wynikających z potrzeb obrotu towarami z zagranicą
- przestrzegania ustawowych wymogów przy przyznawaniu uprawnień inspektorom standaryzacji oraz doskonalenia ich umiejętności zawodowych,
- ilości, prawidłowości i wyników prowadzonych badań laboratoryjnych próbek towarów.

W Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej tematyka kontroli obejmowała głównie formy i efekty prowadzonego nadzoru nad działalnością CIS oraz działania zmierzające do dostosowania zadań i struktury CIS do obowiązujących w Unii Europejskiej regulacji prawnych, uaktualnienia listy towarów objętych nadzorem standaryzacyjnym itp.

Badaniami kontrolnymi objęto lata 1997 - 1998.

Kontrolę, w której uczestniczył Departament Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej oraz Delegatury NIK w: Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Lublinie, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie i Zielonej Górze, przeprowadzono w I i II kwartale 1999 r. w Centralnym Inspektoracie Standaryzacji i jego ekspozyturach oraz laboratoriach, a także w Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Wykaz skontrolowanych jednostek stanowi załącznik nr 1 do informacji.

Przy opracowywaniu informacji wykorzystano także wyniki kontroli doraźnej przeprowadzonej w IV kwartale 1998 r. w ekspozyturze CIS w Warszawie oraz dane granicznych służb fitosanitarnych z zakresu rozmiarów importowanych towarów rolno-spożywczych badanych przez tę służbę.

2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności

1. Obowiązujące od 1997 r. regulacje prawne w zakresie standaryzacji towarów rolno - spożywczych w obrocie z zagranicą, a szczególnie postanowienia art. 10 ustawy, określające sposób dokonywania oceny jakości handlowej towarów nie zapewniały pełnej ochrony rynku przed importem towarów o nieodpowiedniej jakości. Zwłaszcza nie służy tej ochronie art. 10 ust. 1 pkt. 1 ustawy, który dopuszcza możliwość dokonywania oceny i wystawianie świadectwa jakości* w oparciu o przedstawione dokumenty (np. atest jakości lub wyniki badań laboratoryjnych - sporządzane w obcych językach), bez przeprowadzenia oględzin towaru i oceny jego jakości lub laboratoryjnego zbadania próbek. Kontrola wykazała, że na tej podstawie wydawano świadectwa jakości we wszystkich 7 badanych w tym zakresie ekspozyturach, a ich udział w ogólnej ilości zbadanych świadectw, np. w ekspozyturze w Rzepinie, wynosił 46% (str. 29-31). Częste wydawanie świadectw jakości na ww. podstawie prawnej potwierdzili sami inspektorzy z 8 badanych ekspozytur w imiennych ankietach (str. 30). Tłumaczone to było m.in. zarówno brakiem możliwości technicznych zbadania towaru (np. mocno mrożony, aseptycznie zapakowany w dużych

* **świadectwo jakości** wydane przez inspektora standaryzacji na podstawie przeprowadzonej oceny jakości zaświadcza, że towar ten w czasie oceny był zgodny z właściwymi wymaganiami jakościowymi.

pojemnikach) jak i wzmożonym ruchem na przejściach granicznych oraz nierównomiernym i nadmiernym do możliwości czasowych obciążeniem inspektorów zadaniami standaryzacyjnymi.

Mało precyzyjne były przepisy wykonawcze do ustawy, a szczególnie postanowienia § 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 22 stycznia 1997 r.¹ dotyczące trybu zgłaszania towarów do oceny standaryzacyjnej, które nie uwzględniały specyfiki i różnorodności warunków w jakich przeprowadzane były oceny jakości (np. na przejściach granicznych) - str. 28-29. Również w regulaminie organizacyjnym CIS nie określono terytorialnego działania poszczególnych ekspozytur i inspektorów terenowych (str. 15-16). Skutkiem tego było nieegzekwowanie pisemnego i według określonego wzoru zgłaszania towarów do oceny oraz niewdrożenie sposobu ewidencjonowania i przechowywania tych zgłoszeń, a także informowania właściwych ekspozytur o wydanych na przejściach granicznych orzeczeniach o odstąpieniu od oceny jakości*. Przepisy te nie zobowiązały także CIS i inspektorów standaryzacji do interesowania się dalszym „losem” towaru, na który został wystawiony raport lub orzeczenie o odstąpieniu od oceny jakości. Umożliwiało to wprowadzanie na rynek towarów importowanych o nieodpowiedniej jakości. Potwierdzeniem tego jest stwierdzonych w 4 badanych ekspozyturach 39 przypadków skierowania do obrotu importowanych towarów, uznanych przez inspektorów CIS jako nieodpowiedniej jakości lub tych, których oceny jakości w ogóle nie przeprowadzono, mimo braku ustawowo wymaganego świadectwa jakości, a więc w sposób nielegalny. Było to także skutkiem dokonywania odpraw celnych niejednokrotnie jedynie w oparciu o dokument innych służb kontroli (fitosanitarna, weterynaryjna), tj. niezgodnie z postanowieniem art. 3 ust. 1 ustawy. *Na przykład w Urzędzie Celnym w Kolbaskowie dokonano odprawy celnej 214,5 t różnego rodzaju mięsa i podrobów w oparciu jedynie o świadectwo jakości zdrowotnej wystawione przez państwowego lekarza weterynarii, a w UC w Świecku 7 partii owoców i warzyw (dla których inspektorzy standaryzacji sporządzili raporty o niewłaściwej ich jakości), na podstawie świadectw fitosanitarnych* (str. 17-18).**

¹ poz. 4 Wykazu aktów prawnych

* inspektor wydaje **orzeczenie o odstąpieniu od dokonania oceny jakości handlowej** z powodu braku : kompletnej partii towaru, możliwości technicznych i warunków do przeprowadzenia oceny, kompletnej dokumentacji potwierdzającej tożsamość towaru oraz możliwości spełnienia wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy inspektora

** Wydany na podstawie przeprowadzonej oceny jakości **raport** zaświadcza, że towar w czasie oceny nie był zgodny z właściwymi wymaganiami jakościowymi.

W konsekwencji, mimo realizowania przez CIS obowiązków ustawowych, na rynek przedostawały się towary importowane o niewłaściwej jakości.

2. **Kontrola wykazała, że wyniki wykonywanych w CIS badań laboratoryjnych nie miały istotniejszego wpływu na końcową ocenę i wydane orzeczenia o jakości handlowej towarów.** Wynikało to z niskiego udziału badanych laboratoryjnie towarów (około 5%) oraz zbyt długiego upływu czasu od pobrania próbki do przekazania wyników (nawet ponad 60 dni), a także braku orzekania na podstawie badań o rzeczywistej jakości ocenianych towarów. Było to m.in. skutkiem niezrealizowania postanowienia art. 19 ust. 1 ustawy, tj. braku akredytacji laboratoriów CIS w krajowym systemie badań i certyfikacji (str. 21-24).

3. **Druki ścisłego zarachowania, w tym świadectwa jakości handlowej towarów, nie były w 8 badanych ekspozyturach przechowywane i zabezpieczone zgodnie z postanowieniami instrukcji kontroli wewnętrznej i obiegu dowodów finansowo - księgowych w CIS.** Ponadto w 10 ekspozyturach stwierdzono szereg nieprawidłowości i dużą różnorodność w prowadzeniu ewidencji druków, ich rozliczaniu i anulowaniu. (str. 32-33).

4. **Brak jest wiarygodnych danych o wielkości obrotu towarami rolno - spożywczymi z zagranicą,** w tym dotyczących reeksportu towarów konkurencyjnych dla produkcji krajowej. Nie ustalony został także przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej wzór druku świadectwa dla towarów reeksportowanych oraz towarów nieodpowiedniej jakości zwracanych dostawcy zagranicznemu (str. 19-21).

Wskutek braku możliwości technicznych dane dotyczące obrotu z zagranicą, prezentowane przez CIS są nie w pełni rzetelne i różnią się istotnie od danych Głównego Inspektoratu Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin (GIOR) oraz danych Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego (CIHZ), z których korzysta m.in. Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (kosztem 62 tys. zł w badanym okresie) oraz FAPA, przy sporządzaniu analiz statystycznych. Świadczy o tym np. import pszenicy w 1998 r., który wg. danych CIS był wyższy od prezentowanego przez CIHZ o 73,8%. Podobnie import zbóż i pasz wg. danych GIOR był wyższy od prezentowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej o 49%, a owoców niższy o 35%, m.in. wskutek różnej ewidencji reeksportu tych towarów.

5. **CIS rozpoczął wykonywanie zadań ustawowych z 35 dniowym opóźnieniem wskutek braku aktów wykonawczych.** W tym czasie rynek krajowy nie był zabezpieczony przed napływem nieodpowiedniej jakości importowanych towarów

rolno - spożywczych. Nie osiągnięto także w tym okresie wpływów z tytułu pobieranych opłat. Wpływy te np. w styczniu 1998 r. wyniosły ponad 1.150 tys. zł (str. 13-15).

W 1997 r. dokonano ocen jakości i wydano odpowiednie orzeczenia dla ponad 211 tys., a w 1998 r. dla około 222 tys. partii towarów, w tym stwierdzona ilość partii towarów nieodpowiedniej jakości wyniosła odpowiednio 452 i 501, z czego ponad 74% dotyczyło towarów importowanych (str. 16-17).

6. Centrala CIS i ekspozytury nie realizowały w sposób zorganizowany ustawowego obowiązku prowadzenia doradztwa i udzielania informacji podmiotom prowadzącym obrót towarami rolno - spożywczymi z zagranicą w zakresie obowiązujących przepisów oraz norm i wymagań dotyczących jakości towarów. Np. ekspozytury udzielały jedynie ustnych lub telefonicznych odpowiedzi na zapytania podmiotów gospodarczych (str. 23-24).

7. **Powszechnym zjawiskiem w badanych ekspozyturach było występowanie nieprawidłowości w zakresie księgowania pobieranych opłat za dokonane oceny jakości handlowej towarów, terminowości wystawiania faktur i pobierania opłat oraz naliczania należnych odsetek (str. 34-38).** Spowodowane to było m.in. opóźnieniami w przekazywaniu przez inspektorów kopii świadectw jakości, a także niedostatecznym nadzorem i kontrolą ze strony kierowników ekspozytur oraz pionu finansowo - księgowego. W konsekwencji odsetki zaczęto naliczać w większości ekspozytur dopiero na początku 1999 r. (naliczono łącznie za 1998 r. w wysokości 19.950 zł), a obciążenia nimi podmiotów prowadzących obrót towarami z zagranicą dokonało 7 badanych ekspozytur. Natomiast 10 badanych ekspozytur nie stosowało w ogóle pisemnych upomnień podmiotów gospodarczych zalegających z opłatami, a ograniczano się najwyżej do interwencji telefonicznych (str. 36). **Także w 10 badanych ekspozyturach stwierdzono liczne przypadki nieprzestrzegania przez inspektorów ustalonych terminów wpłaty pobranych opłat do kasy lub na konto ekspozytury (str. 37).**

Opóźnione wystawianie i przekazywanie faktur powodowało, że podmioty gospodarcze posiadające zgodę na wnoszenie opłat w okresie do 14 dni od wystawienia świadectwa, odmawiały zapłat odsetek uważając, że termin ten powinien być liczony od dnia otrzymania faktury a nie wydania świadectwa jakości, jak ustanowił Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (str. 36).

Z tytułu pobieranych opłat standaryzacyjnych CIS uzyskał łączne dochody w wysokości 16.125 tys. zł w 1997 r. i 18.215 tys. zł w 1998 r., z czego do budżetu

państwa odprowadzono, po pokryciu kosztów działalności, odpowiednio 32,6% i 22,6% tych kwot. W tym czasie CIS otrzymał z budżetu łącznie 757 tys. zł na wyposażenie oraz dotację na finansowanie inwestycji (str. 34). Poza nielicznymi przypadkami nie stwierdzono nieprawidłowości w naliczaniu wysokości kwot należnych opłat standaryzacyjnych.

8. Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w niezadowalającym stopniu wywiązywało się z obowiązku sprawowania nadzoru nad działalnością CIS. Potrzebę sprawowania tego nadzoru, wynikającą z ustawowej podległości, potwierdzają ustalenia kontroli, **wskazujące m.in. na braki w szczegółowych prawnych uregulowaniach zakresu i trybu działalności CIS.** Stwierdzono także nadmierną przewlekłość w realizacji wnioskowanej przez CIS i podjętej nowelizacji obowiązujących przepisów prawnych dotyczących sprawowania państwowego nadzoru standaryzacyjnego (ustawa i rozporządzenia) oraz brak zainteresowania sposobem i warunkami w jakich ten nadzór jest wykonywany. Potwierdzeniem tego jest np. nieprzeprowadzenie w badanym okresie żadnej kontroli działalności CIS. Ministerstwo nie podjęło też żadnych starań o akredytację laboratoriów CIS zarówno w systemie krajowym jak i UE oraz uznania CIS za kontrolę urzędową, co umożliwiłoby dokonywanie wymaganej przez odbiorców zagranicznych certyfikacji polskiego eksportu rolno - spożywczego oraz wyeliminowanie z tej działalności instytucji zagranicznych, których usługi obciążają eksporterów kosztami wyższymi od pobieranych stawek opłat standaryzacyjnych. W tym czasie prowadzono natomiast nieefektywne prace nad opracowaniem projektu ustawy o stworzeniu kontroli jakości produktów rolno - spożywczych na bazie istniejących CIS i ISiPAR oraz ustawy o jakości handlowej towarów. Opracowanie tego projektu Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, na wniosek dyrektora Departamentu Rynku i Giełd MRiGŻ, zlecił Duńskiej Szkole Administracji Publicznej. Mimo wydatkowania na ten cel 30 tys. EURO przedłożony projekt ustawy wymagał dopracowania i dostosowania do polskich warunków, także odpłatnie (3 tys. EURO), przez eksperta krajowego (str. 38-40).

9. W szerokim zakresie realizowano ustawowe obowiązki dotyczące przygotowywania propozycji zmian przepisów i norm, wynikających z potrzeb obrotu towarami z zagranicą oraz współpracy z organami, jednostkami i organizacjami krajowymi i międzynarodowymi (str. 25). CIS został np. notyfikowany w UE jako kontrola urzędowa w zakresie certyfikacji i wydawania świadectw dla chmielu, soków i ekstraktów chmielowych importowanych z krajów spoza UE. Ponadto CIS został upoważniony przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki

Żywnościowej i notyfikowany w UE jako organ właściwy do wystawiania, na podstawie protokołu pomiarowego Centralnego Laboratorium Ochrony Radiologicznej, świadectw dla produktów żywnościowych w zakresie poziomu skażenia radioaktywnego oraz jednostka upoważniona do kontroli i wystawiania certyfikatów zgodności z normami europejskimi nieprzemysłowego tuczu gęsi na eksport do krajów stowarzyszonych. Zadania te nie wynikały bezpośrednio z art. 5 ust. 1 ustawy o państwowym nadzorze standaryzacyjnym. Równoczesne nieprzyznanie na kontrolę ferm dodatkowych etatów i środków powodowało, że zastosowane rozwiązanie i jego realizacja nie w pełni spełniało wymogi UE (str. 26-28).

3. Wnioski

W celu usunięcia nieprawidłowości w wykonywaniu ustawowych zadań przez Centralny Inspektorat Standaryzacji, niezależnie od potrzeby pełnej realizacji wniosków przekazanych w wystąpieniach pokontrolnych (str. 43-46), Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje do:

Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej o:

- zainicjowanie zmiany w ustawie o państwowym nadzorze standaryzacyjnym, a głównie w zakresie:
 - sposobu dokonywania oceny jakości handlowej towarów,
 - nadania państwowemu nadzorowi standaryzacyjnemu charakteru kontroli urzędowej, uznawanej w obrocie międzynarodowym,
 - ustalania i pobierania opłat za dokonanie oceny i wydanie świadectwa jakości,

ewentualnie uwzględnienie tych zagadnień w opracowywanych projektach ustaw o jakości handlowej żywności i kontroli jakości handlowej;

- wystąpienie z propozycją zmiany art. 17, ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej poprzez dodanie w tym przepisie kontroli standaryzacyjnej, co zapewni jej warunki do prowadzenia skutecznej kontroli granicznej;
- znowelizowanie rozporządzenia² w zakresie zgłaszania towarów do oceny (§ 1) oraz ustalenie wzorów świadectw jakości towarów reeksportowanych i niewłaściwej jakości, zwracanych za granicę;

² poz. 4 Wykazu aktów prawnych

- efektywniejsze skoordynowanie działalności podległych trzech odrębnych służb kontroli (CIS, GIOR i IW) towarów rolno - spożywczych w punktach granicznych w celu usprawnienia ich działalności i dostosowania do wymogów UE;
- ustalenie i wdrożenie w ramach resortu rzetelnego (wiarygodnego) systemu ewidencjonowania (monitorowania) obrotu towarami rolno - spożywczymi z zagranicą, w tym i reeksportu, szczególnie towarów konkurencyjnych dla produkcji krajowej;
- ponowne przeanalizowanie zasadności decyzji zobowiązującej CIS do sprawowania nadzoru nad nieprzemysłowymi metodami chowu gęsi przeznaczonych na eksport do UE lub stworzenie niezbędnych warunków do prawidłowego sprawowania tego nadzoru.

Dyrektora Centralnego Inspektoratu Standaryzacji o:

- pilne wprowadzenie obowiązku zawiadomiania właściwej terytorialnie ekspozytury o każdym wydanym na punkcie granicznym orzeczeniu o odstąpieniu od oceny jakości towaru importowanego;
- spowodowanie skrócenia do niezbędnego minimum czasu między pobraniem próby a przekazaniem wyników badań laboratoryjnych;
- stworzenie warunków i egzekwowanie bieżącego pobierania należnych opłat za dokonane oceny jakości.

Prezesa Głównego Urzędu Celnego o:

- pilne spowodowanie bezwzględnego przestrzegania przez służby celne postanowienia art. 3 ust.1 ustawy, tj. dokonywania odprawy celnej towaru rolno - spożywczego wyłącznie w przypadku wydania przez CIS odpowiedniego świadectwa jakości.

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Charakterystyka stanu prawnego kontrolowanej działalności

Podstawowym aktem prawnym określającym organizację i zasady sprawowania państwowego nadzoru standaryzacyjnego towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą jest ustawa z dnia 12 września 1996 r. o państwowym nadzorze standaryzacyjnym towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą³, zwana dalej ustawą. Zgodnie z ustawą nadzór ten sprawuje Centralny Inspektorat Standaryzacji podległy Ministrowi Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (art. 4 ust. 1 i 3). Wykaz towarów rolno-spożywczych oraz ich minimalne ilości podlegające państwowemu nadzorowi standaryzacyjnemu określił Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej rozporządzeniem z dnia 22 stycznia 1997 r. w sprawie wykazu towarów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy i wywożonych za granicę oraz ich minimalnych ilości podlegających państwowemu nadzorowi standaryzacyjnemu⁴.

Stosownie do postanowień ustawy do zadań CIS (art. 5 ust. 1) należy w szczególności :

- dokonywanie oceny towarów i wydawanie orzeczeń o jakości handlowej towarów,
- wykonywanie badań laboratoryjnych,
- prowadzenie doradztwa i udzielanie informacji dotyczących przepisów, norm i wymagań w zakresie jakości handlowej,
- organizowanie szkoleń i doskonalenie kadr na potrzeby standaryzacji,
- przygotowywanie propozycji zmian przepisów i norm wynikających z potrzeb obrotu towarami z zagranicą,
- współpraca z organami, jednostkami i organizacjami krajowymi oraz międzynarodowymi w zakresie przepisów, norm i oceny jakości handlowej towarów.

Przy wykonywaniu tych zadań CIS powinien współdziałać z organami celnymi oraz innymi organami kontroli (art. 5).

W myśl art. 10 ustawy ocena jakości handlowej powinna obejmować jedną lub kilka następujących czynności:

³ poz. 1 Wykazu aktów prawnych

⁴ poz. 3 Wykazu aktów prawnych

- sprawdzenie dokumentów umożliwiających identyfikację towaru, atestów jakościowych, wyników badań laboratoryjnych oraz innych dokumentów świadczących o jakości towaru,
- kontrolę opakowania, znakowania, prezentacji towaru oraz warunków jego przechowywania i transportu,
- kontrolę poszczególnych faz produkcji, wytwarzania, przetwórstwa, przechowywania i transportu towaru,
- badania systemów kontroli jakości prowadzonych w fazie produkcji, wytwarzania, przetwórstwa, przechowywania, transportu i otrzymanych przez nie wyników,
- pobranie próbek oraz ich analizę,
- ustalenie klasy jakości towaru.

Sposób i zakres przeprowadzania oceny jakości handlowej powinien być dostosowany do specyfiki badanego towaru.

Po dokonaniu oceny towaru inspektor standaryzacji wystawia świadectwo jakości albo raport, jeżeli towar nie spełnia wymagań jakości handlowej lub orzeczenie o przeklasyfikowaniu towaru, gdy klasa deklarowana jest różna od stwierdzonej (art. 12 ust. 1 i 3). W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że towar nie odpowiada warunkom zdrowotnym, inspektor zawiadamia o tym organ właściwy do wydania w tych sprawach orzeczenia (art. 12 ust. 4).

Od wydanych przez inspektora standaryzacji orzeczeń o odstąpieniu od kontroli lub o przeklasyfikowaniu towaru oraz raportów podmiotowi dokonującemu obrotu z zagranicą przysługuje odwołanie do Komisji Rzecznawców CIS, której orzeczenie jest ostateczne. Komisję każdorazowo powołuje Dyrektor CIS spośród inspektorów legitymujących się wysokim poziomem wiedzy i doświadczenia w zakresie objętym odwołaniem (art. 13).

Szczegółowe warunki i tryb dokonywania oceny i wydawania orzeczeń o jakości handlowej towarów, rozpatrywania odwołań od orzeczeń inspektorów i powoływania Komisji Rzecznawców CIS oraz wzory druków wymaganych dokumentów, określił Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej rozporządzeniem z dnia 22 stycznia 1997 r.⁵

W art. 16 ust. 1 ustawa określa, kto może zostać inspektorem standaryzacji oraz kiedy może nastąpić cofnięcie uprawnień inspektora. Natomiast Minister Rolnictwa

⁵ poz. 4 Wykazu aktów prawnych

i Gospodarki Żywnościowej określił rozporządzeniem z dnia 7 maja 1997 r. sposób przeprowadzania egzaminu kwalifikacyjnego, powołanie i skład komisji kwalifikacyjnej oraz wysokość wynagrodzenia jej członków⁶.

Zgodnie z art. 18 ustawy Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej może upoważnić wybrane w drodze konkursu ofert podmioty prowadzące działalność gospodarczą lub inne jednostki organizacyjne do wykonywania w całości lub w części zadania ustalonego dla Centralnego Inspektoratu Standaryzacji, tj. dokonywania oceny towarów i wydawania orzeczeń o jakości handlowej towarów. Dotychczas Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej upoważnienia takiego nie udzielił żadnej jednostce organizacyjnej, a całość nadzoru standaryzacyjnego sprawuje CIS.

Centralny Inspektorat Standaryzacji prowadził gospodarkę finansową na zasadach określonych w prawie budżetowym dla zakładów budżetowych (art. 20), a jego przychodami są opłaty pobierane od podmiotów zgłaszających towar do oceny za dokonywane oceny i wydawane orzeczenia o jakości handlowej towarów rolno-spożywczych, objętych obowiązkiem standaryzacji oraz dochody z tytułu świadczonych w tym zakresie zleczonych usług dotyczących towarów nie objętych państwowym nadzorem standaryzacyjnym (art. 21)

W wykonaniu art. 15 ust 3 ustawy Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w porozumieniu z Ministrem Finansów określił rozporządzeniem stawki opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą oraz sposób obliczania i pobierania tych opłat.⁷ Zgodnie z postanowieniami tego rozporządzenia należna opłata powinna być wniesiona przed otrzymaniem dokumentu zawierającego orzeczenie o jakości handlowej towaru bezpośrednio na rachunek bankowy CIS albo za pośrednictwem inspektora dokonującego oceny i wydającego orzeczenie o jakości handlowej towaru. W uzasadnionych przypadkach dopuszczono, na wniosek podmiotu dokonującego obrotu z zagranicą, możliwość wyrażenia zgody przez Dyrektora CIS na wnoszenie opłat w terminie 14 dni od dnia otrzymania orzeczenia o jakości handlowej towaru (§ 3). Do rozpatrywania wniosków i udzielania zgody na wnoszenie opłat w terminie 14 dni Dyrektor CIS upoważnił również kierowników ekspozytur. Zarządzeniem Nr 15 z dnia 23 października 1997 r. w sprawie postępowania przy pobieraniu opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą⁸, Dyrektor CIS zobowiązał inspektorów

⁶ poz. 6 Wykazu aktów prawnych

⁷ poz. 5 Wykazu aktów prawnych

⁸ poz. 12 Wykazu aktów prawnych

standaryzacji pobierających opłaty do ich wpłacenia do kasy lub na konto ekspozytury nie później niż w ciągu dwóch dni od dnia jej pobrania. Natomiast zarządzeniem Nr 4 z dnia 4 lutego 1997 r. w sprawie dokonywania oceny i wydawania orzeczeń jakości handlowej towarów rolnych i spożywczych w ramach usług świadczonych przez CIS, do których stosuje się ceny umowne, Dyrektor CIS (w związku z art. 15 ust. 5 i art. 21 pkt. 2 ustawy) ustanowił za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej zryczałtowaną należność w wysokości 80 zł (bez kosztów analiz laboratoryjnych) oraz wykaz towarów, których ocena jakości może być dokonywana na podstawie umowy zlecenia.⁹

Zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej¹⁰ oraz § 1 ust. 1 pkt. 2 lit. a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 maja 1991 r. w sprawie określenia zakresu obowiązków organów obowiązanych do utrzymywania przejść granicznych oraz źródeł finansowania tych przedsięwzięć, a także określenia organów zobowiązanych do osadzania i utrzymywania znaków granicznych na morskich wodach wewnętrznych¹¹ do obowiązków organów obowiązanych do utrzymania przejść granicznych należy dostarczenie pomieszczeń wyposażonych w sprzęt kwaterunkowy i biurowy oraz urządzenia techniczne niezbędne do przeprowadzenia sprawnej kontroli granicznej, celnej, sanitarnej, weterynaryjnej, fitosanitarnej, chemicznej, pirotechnicznej i radiometrycznej. Omawiana ustawa nie przewiduje takiego obowiązku w stosunku do nadzoru standaryzacyjnego.

2. Charakterystyka stanu organizacyjnego państwowego nadzoru standaryzacyjnego.

Państwowa jednostka organizacyjna pod nazwą Centralny Inspektorat Standaryzacji (zwany dalej CIS) istnieje, na podstawie uchwały Nr 86 Prezydium Rządu z dnia 3 lutego 1951 r. w sprawie organizacji Centralnego Inspektoratu Standaryzacji¹², od dnia 9 marca 1951 r. Nazwa ta została nadana istniejącej, już od grudnia 1949 r., a wspomnianej w w/w uchwale jednostce, tj. Centralnemu Inspektoratowi Standaryzacji Artykułów Rolniczych i Spożywczych. CIS podlegał, do końca grudnia 1996 r., Ministrowi Handlu Zagranicznego, a następnie Ministrowi Współpracy Gospodarczej z Zagranicą. Do jego zadań należała głównie kontrola jakości towarów stanowiących przedmiot obrotu z zagranicą pod względem zgodności z normami

⁹ poz. 11 Wykazu aktów prawnych

¹⁰ poz. 2 Wykazu aktów prawnych

¹¹ poz. 9 Wykazu aktów prawnych

¹² M.P. Nr 19 poz. 245

standaryzacyjnymi lub warunkami kontraktu oraz wystawianie świadectw standaryzacyjnych, lecz wyłącznie na towary eksportowane pochodzenia krajowego. Na podstawie postanowień ustawy z dnia 12 września 1996 r. o państwowym nadzorze standaryzacyjnym towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą inspektorzy standaryzacji wydają świadectwa jakości handlowej zarówno dla towarów eksportowanych jak i importowanych.

Szczegółową organizację CIS określił Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej zarządzeniem z dnia 14 stycznia 1997 r. w sprawie nadania statutu Centralnego Inspektoratu Standaryzacji.¹³ Zgodnie z § 4 tego zarządzenia w skład CIS do dnia 22 grudnia 1998 r. wchodziło 9 zespołów, 2 laboratoria, 15 ekspozytur terenowych i 8 granicznych punktów kontroli standaryzacyjnej. Dla usprawnienia działalności CIS zarządzeniem Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 26 listopada 1998 r., zmieniającym zarządzenie w sprawie nadania statutu Centralnemu Inspektoratowi Standaryzacji, w miejsce poprzednich 9 zespołów ustanowiono 5 wydziałów i 2 samodzielne stanowiska oraz 9 granicznych punktów kontroli standaryzacyjnej. W miejsce trzech zespołów branżowych sprawujących nadzór nad działalnością inspektorów standaryzacji utworzono jeden wydział nadzoru. Natomiast w miejsce Zespołu Informacji i Analiz utworzono Wydział Integracji Europejskiej i Współpracy z Zagranicą.

3. Istotne ustalenia kontroli.

3.1. Organizacja działalności państwowego nadzoru standaryzacyjnego.

3.1.1. Z ustaleń kontroli wynika, że sprawowanie państwowego nadzoru standaryzacyjnego Centralny Inspektorat Standaryzacji rozpoczął w dniu 6 lutego 1997 r., gdy ustawa z dnia 12 września 1996 r. o państwowym nadzorze standaryzacyjnym towarów rolno - spożywczych w obrocie z zagranicą zobowiązywała (art. 23) do jego podjęcia z dniem 1 stycznia 1997 r. Niezgodne z postanowieniami ustawy i opóźnione o 36 dni wprowadzenie państwowego nadzoru standaryzacyjnego wynikało z przyczyn niezależnych od CIS, gdyż spowodowane zostało głównie niewydaniem przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w odpowiednim terminie podstawowych aktów wykonawczych do ustawy. Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w sprawie:

¹³ poz. 10 Wykazu aktów prawnych

- wykazu towarów rolno - spożywczych przywożonych z zagranicy i wywożonych za granicę oraz ich minimalnych ilości podlegających państwowemu nadzorowi standaryzacyjnemu¹⁴,
- szczegółowych warunków i trybu dokonywania oceny i wydawania orzeczeń o jakości handlowej towarów, rozpatrywania odwołań od orzeczeń inspektorów i powoływania Komisji Rzecznawców Centralnego Inspektoratu Standaryzacji oraz wzorów druków wymaganych dokumentów¹⁵,
- stawek opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej towarów rolno - spożywczych w obrocie z zagranicą oraz sposobu obliczania i pobierania opłat¹⁶,

wydane zostały dopiero w dniu 22 stycznia 1997 r. i weszły w życie po upływie 7 dni od ich ogłoszenia, tj. w dniu 6 lutego 1997 r.

Również zatrudnienie pracowników, w tym inspektorów standaryzacji pracujących uprzednio w likwidowanym CIS, nastąpiło dopiero z dniem 1 lutego 1997 r., tj. po uprawomocnieniu się statutu CIS, nadanego przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej zarządzeniem z dnia 14 stycznia 1997 r. Zatrudniono wówczas ogółem 248 pracowników, w tym 43 (17,4 %) w Centrali CIS. Na koniec 1998 r. zatrudnienie ogółem zwiększyło się odpowiednio do 321 i 58 osób (18 %).

Egzaminy kwalifikacyjne dla większości inspektorów standaryzacji przeprowadzono dopiero w czerwcu 1997 r., tj. po wejściu w życie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 7 maja 1997 r. w sprawie przeprowadzania egzaminu kwalifikacyjnego na inspektorów standaryzacji CIS, powołania i składu komisji kwalifikacyjnej oraz wysokości wynagrodzenia jej członków¹⁷. Mimo późnego ogłoszenia tych postanowień, wymagane kwalifikacje potwierdzone egzaminem zdany przed komisją kwalifikacyjną, do końca czerwca 1998 r. posiadało 162 osoby na zatrudnionych w ekspozyturach ogółem 167 inspektorów. Oznacza to, iż postanowienie art. 23 pkt. 2, w związku z art. 16 ust. 1 pkt. 5 ustawy, zostało zrealizowane. W badanym okresie żadnemu z inspektorów standaryzacji nie cofnięto lub nie zawieszono zdobytych uprawnień.

Mimo że ustawa o państwowym nadzorze standaryzacyjnym towarów rolno - spożywczych została uchwalona we wrześniu 1996 r., to Minister Rolnictwa

¹⁴ poz. 3 Wykazu aktów prawnych

¹⁵ poz. 4 Wykazu aktów prawnych

¹⁶ poz. 5 Wykazu aktów prawnych

¹⁷ Poz. 6 Wykazu aktów prawnych

i Gospodarki Żywnościowej nadał statut Centralnemu Inspektoratowi Standaryzacji postanowieniami zarządzenia z dnia 14 stycznia 1997 r. Natomiast ustanowienia, na jego podstawie, wewnętrznego regulaminu organizacyjnego dyrektor CIS dokonał dopiero w dniu 1 września 1997 r., tj. po upływie 7 miesięcy.

Także dopiero w dniu 24 stycznia 1997 r. nastąpiło, na podstawie zarządzenia Nr 3 Prezesa Rady Ministrów z dnia 20.01.1997 r. w sprawie ustalenia przeznaczenia niektórych składników mienia Ministerstwa Współpracy Gospodarczej z Zagranicą, przekazanie nieodpłatnie na rzecz CIS ruchomego majątku majątku likwidowanego Centralnego Inspektoratu Standaryzacji, będącego zakładem budżetowym Ministerstwa Współpracy Gospodarczej z Zagranicą. Natomiast uregulowanie prawnych tytułów własności i prawa użytkowania przekazanych CIS 6 obiektów zajmowanych przez ekspozytury i laboratoria zakończone zostało dopiero w dniu 31 grudnia 1998 r., m.in. wskutek opóźnionego (w czerwcu 1997 r.) wystąpienia CIS z odpowiednimi wnioskami do właściwych terytorialnie urzędów terenowych.

Konsekwencją opóźnionego rozpoczęcia sprawowania przez CIS nadzoru standaryzacyjnego było m.in. przedłużenie okresu braku zabezpieczenia rynku krajowego przed napływem importowanych towarów rolno - spożywczych nieodpowiedniej jakości, a także utrata wpływów z tytułu pobieranych opłat za dokonywane oceny i wydawane świadectwa jakości handlowej towarów (np. w styczniu 1998 r. osiągnięto przychody z tego tytułu w wysokości 1.150.342 zł).

3.1.2. W regulaminie organizacyjnym CIS nie określono terytorialnego działania poszczególnych ekspozytur i zatrudnionych w nich inspektorów standaryzacji, co stwarzało podmiotom gospodarczym prowadzącym obrót z zagranicą, agencjom celnym działającym w ich imieniu lub producentom towarów eksportowanych możliwość zgłaszania towaru do oceny jakości do wybranej ekspozytury lub inspektora standaryzacji. Umożliwiała też prowadzenie w sposób nierzetelny kontroli jakości towarów w obrocie z zagranicą. Stwarzało również możliwość zamiany niekorzystnego orzeczenia (raport, orzeczenie o przeklasyfikowaniu) dla danego towaru na świadectwo jakości wydane przez innego inspektora standaryzacji, z tej samej lub sąsiedniej ekspozytury. Świadczą o tym następujące przykłady:

- w **ekspozyturze w Krakowie z/s w Wieliczce** *wystawiono świadectwo jakości na 23,6 t importowanego mrożonego mięsa indyczego, które wcześniej nie zostało dopuszczone do obrotu, a decyzja ta została podtrzymana przez specjalnie powołaną Komisję Rzecznawców CIS. Wystawienia świadectwa jakości dokonał inny inspektor standaryzacji, będący równocześnie członkiem w/w Komisji, mimo nieustania przyczyny, dla której sporządzony został raport.*

- *inspektorzy z ekspozytury w Gdańsku obsługiwali podmioty gospodarcze zajmujące się obrotem towarami rolno - spożywczymi z terenu trzech byłych województw, a także niektórych producentów wyrobów na eksport z terenu woj. olsztyńskiego, bydgoskiego, a nawet toruńskiego, gdzie znajdowała się także ekspozytura CIS*

3.2. Realizacja zadań ustawowych.

3.2.1. Według danych CIS w 1997 r. i 1998 r., w ramach prowadzonego ustawowego nadzoru standaryzacyjnego towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą i świadczonych odpłatnie w tym zakresie usług, inspektorzy standaryzacji przeprowadzili odpowiednio 211.387 i 221.863 ocen jakości towarów rolno - spożywczych. Udział kontroli towarów importowanych w ogólnej ilości przeprowadzonych ocen ich jakości w obrocie z zagranicą wynosił w 1997 r. 36,3%, a w 1998 r. wzrósł do 40,3% wskutek zwiększenia rozmiarów tego importu (ilość ocenianych partii wzrosła o 16,6%), przy jednoczesnym spadku ilości ocenianych partii towarów eksportowanych o 1,7%. Zmniejszenie w 1998 r. w porównaniu do 1997 r. ilości przeprowadzanych kontroli towarów eksportowanych miało miejsce głównie na terenie działania ekspozytur CIS w: Rzeszowie, Gdyni i Lublinie, a zwiększenie towarów importowanych w: Rzepinie, Szczecinie i Zebrzydowicach, tj. z kierunku zachodniego.

W trakcie prowadzonej oceny jakości handlowej towarów w obrocie z zagranicą za nieodpowiadające określonym wymogom uznano w 1997 r. 452 partie towarów, a w 1998 r. 501 partii, co stanowiło średnio zaledwie około 0,2% w stosunku do ogólnej ilości ocenianych, w tym udział towarów importowanych stanowił ponad 74%. Stwierdzono przy tym, że znaczna ilość inspektorów nie uznała w badanym okresie ani jednej z ocenianych partii towarów za niewłaściwej jakości i nie sporządziła stosownego raportu.

Na przykład w ekspozyturze w Rzepinie spośród ogólnej ilości zatrudnionych 14 inspektorów żadnego raportu nie sporządziło 8 z nich (57,1%). Natomiast na przejściu granicznym w Świecku spośród ogólnej ilości 21 raportów 11 (52,4%) sporządził jeden inspektor.

Największy udział towarów nieodpowiedniej jakości, na które wystawiono raporty w 1997 r., dotyczył jęczmienia - 0,9% (1.447 t) i cukru - 0,3% (1.537 t), a w 1998 r. pszenicy - 0,7% (około 5 tys. t) i kukurydzy - 3,1% (około 13,7 tys. t), importowanych głównie z Czech, Węgier, Rosji, Słowacji i Ukrainy. Udział partii towarów przeklasyfikowanych do niższej klasy od deklarowanej, wskutek

nieodpowiedniej ich jakości, był jeszcze niższy. Takich przypadków w 1997 r. było zaledwie 139, a w 1998 r. - 251.

Inspektorzy standaryzacji odstąpili od dokonania oceny jakości handlowej, wskutek okoliczności wymienionych w art. 11 ust. 1 ustawy, głównie braku możliwości technicznych i warunków do jej przeprowadzenia, w 448 przypadkach w 1997 r. i 463 w 1998 r. oraz wydali w tej sprawie stosowne orzeczenia, co stanowiło około 0,2% w stosunku do ogólnej ilości przeprowadzonych w tych latach ocen.

Wyniki kontroli wskazują, że inspektorzy standaryzacji i kierownicy wszystkich badanych ekspozytur CIS w ogóle nie interesowali się dalszym „losem” towaru po wystawieniu raportu lub orzeczenia o odstąpieniu od dokonania oceny jakości handlowej, w tym także, czy towar importowany, bez spełnienia ustawowego wymogu posiadania świadectwa jakości, nie został skierowany do obrotu rynkowego. Tymczasem w wyniku kontroli ujawniono w 4 badanych ekspozyturach 39 przypadków świadczących, iż towary importowane niewłaściwej jakości, na które wystawiono raporty lub towary, dla których odstąpiono od oceny jakości, a więc nie posiadające ustawowo wymaganego świadectwa jakości, zostały skierowane do obrotu rynkowego w kraju. Na przykład:

- w **ekspozyturze w Gdańsku** w przypadku 5 z 7 wystawionych w 1997 r. orzeczeń o odstąpieniu od oceny jakości, towarów tych ponownie nie zgłoszono do oceny ani nie wystawiono dla nich świadectwa jakości lub raportu o nieodpowiedniej jakości, a mimo to tylko jeden z nich (czosnek) nadal nie opuścił terminalu kontenerowego. Natomiast w 1998 r. odstąpiono m.in. od oceny jakości 2 partii ekstraktu mięsa wołowego w opakowaniach a' 25,4 kg hermetycznie zamkniętych (otwarcie spowodowałoby zniszczenie towaru) dla odbiorcy z terenu działania ekspozytury w Poznaniu. Towaru tego nie zgłoszono jednak do ponownej oceny w tych ekspozyturach i nie wystawiono żadnego orzeczenia o jego jakości. Było to skutkiem m.in. nieodnotowywania w orzeczeniach, iż towar w takim przypadku powinien być ponownie zgłoszony do oceny w miejscu przeznaczenia oraz nieinformowania przez punkty graniczne o takich faktach właściwej terytorialnie ekspozytury CIS;
- w **ekspozyturze w Szczecinie** 11 transportów różnych rodzajów mięsa i podrobów o łącznej wadze 214,5 t, importowanego przez Dabex Spółka z o.o. w Szczecinie, na które wystawiono w latach 1997 - 1998 orzeczenia o odstąpieniu od kontroli, a nie świadectwa jakości, uzyskało w Urzędzie Celnym w Kołbaskowie ostateczną odprawę celną, w oparciu jedynie o świadectwo jakości zdrowotnej wystawione przez państwowego lekarza weterynarii. Surowiec ten został rozdysponowany do zakładów mięsnych w Szczecinie, Koszalinie i Ostródzie;
- w **ekspozyturze w Rzepinie punkt graniczny w Świecku** z 10 zbadanych partii towarów nieodpowiedniej jakości (głównie owoce cytrusowe i warzywa), na które

wystawiono raporty, tylko trzy zostały cofnięte z granicy, a pozostałe 7 zostało wwieszone do kraju w oparciu o świadectwa fitosanitarne;

- *w ekspozyturze w Muszynie co najmniej 7 partii importowanych towarów (m.in. nasiona rzepaku i słonecznika, ryż, kukurydza paszowa), z 10 - dla których wystawiono na przejściu granicznym raporty w 1997 r. i 8 z 58 w 1998 r. (pszenica, kukurydza, słonecznik) zostało wwieszone do kraju i przekazane odbiorcom głównie na podstawie świadectw fitosanitarnych, a w jednym przypadku (kukurydza) - decyzji lekarza weterynarii.*

Według wyjaśnień urzędów celnych było to spowodowane, m.in. zgłaszaniem przez agencje celne do odprawy takich towarów głównie w godzinach nocnych, tj. wówczas gdy przedstawiciele CIS i PIOR nie pełnią dyżuru na granicy oraz niepowiadaniem służby celnej, że towary te są nieodpowiedniej jakości. Ponadto zwrócono uwagę, że przepis art. 3 ust. 1 ustawy o CIS jest mało precyzyjny w porównaniu do przepisu art. 12, ust. 1 ustawy z dnia 12 lipca 1995 r. o ochronie roślin uprawnych¹⁸, z treści którego wynika wyraźny „zakaz przywozu”.

Wprawdzie postanowienia ustawy nie nałożyły na CIS i inspektorów standaryzacji obowiązku „interesowania się” dalszym „losem” towarów, na które wystawiono raport lub orzeczenie o odstąpieniu od oceny jakości, ale

w jednej z kontrolowanych ekspozytur (Warszawa) jej kierownik po stwierdzeniu, że 3 partie towarów (na które wystawione zostały orzeczenia o odstąpieniu od oceny jakości) nie zostały zgłoszone do ponownej oceny, pisemnie zobowiązał w kwietniu 1998 r. inspektorów do wydawania tych orzeczeń jedynie takim podmiotom gospodarczym dokonującym obrotu z zagranicą, które gwarantują, iż zgłoszą się ponownie o wydanie świadectwa jakości. Ponadto zobowiązał, aby każde wystawione orzeczenie o odstąpieniu od oceny jakości zostało następnie poparte, po usunięciu przyczyn utrudniających dokonanie oceny towaru, wydaniem świadectwa jakości lub raportu, w przypadku, gdy stwierdzone wady towaru uniemożliwiałyby jego dopuszczenie do obrotu. W efekcie wszystkie towary, na które po tym terminie wydane zostały orzeczenia o odstąpieniu od oceny, uzyskały następnie orzeczenie o ich jakości handlowej.

3.2.2. Według prezentowanych przez CIS danych, masa towarowa ogółem w obrocie z zagranicą, objęta oceną standaryzacyjną w 1997 r., wynosiła 4.419 tys. ton, 1.130 tys. hl, 58.486 tys. szt. jaj i 426.984 tys. szt. papierosów, w czym towary niewłaściwej jakości stanowiły 0,17% ocenianych ton, 0,04% hl i 0,33% jaj. Udział towarów importowanych, w ogólnej masie towarów poddanych standaryzacji, stanowił 55% ton, 23,0% hl, 94,6% jaj i 12,5% papierosów. W 1998 r. ilość ocenianych towarów zwiększyła się do 6.563 tys. ton (o 48,5%) i 472.544 tys. papierosów (o 10,7%) oraz zmalała do 1.046 tys. hl (o 7,4%) i 27.637 tys. jaj (o 52,7%). Udział towarów

¹⁸ Dz.U. Nr 90, poz. 446

importowanych w ocenianej masie stanowił 52,5% ton, 25,0% hl, 83,0% jaj i 9,3% szt. papierosów. Oznacza to, że nastąpił wzrost importu towarów tonażowych o 804,2 tys. ton (o 30,4%) oraz płynów o 3.110 tys. hl (o 3,6%), a zmniejszył się import jaj i papierosów, odpowiednio o 58,3% i 17,7%. Równocześnie średni udział towarów niewłaściwej jakości (w imporcie i eksporcie), w ogólnej masie ocenianej przez inspektorów standaryzacji, zwiększył się w porównaniu do poprzedniego roku do 0,56% ton i 0,06% hl.

3.2.3. Wyniki kontroli wskazują, że brak jest bieżącego i rzetelnego monitoringu oraz bilansowania obrotu poszczególnymi rodzajami towarów rolno - spożywczych z zagranicą. W CIS z braku możliwości technicznych prowadzono jedynie, na podstawie meldunków telefonicznych otrzymywanych z ekspozytur, okresowe bilansowanie importu szczególnie ważnych w tym czasie towarów. Na przykład w 1997 r. dotyczyło to cukru, zbóż (bez przemiału) oraz rzepaku, a w 1998 r. głównie zbóż i cukru. Dane te w zakresie np. importu zbóż, kukurydzy i ryżu były od 17,4% niższe do 4,8% wyższe od ilości prezentowanych przez MRiGŻ., a w przypadku importu pszenicy w 1998 r. wyższe o 73,8% od danych Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego (CIHZ). Równocześnie wg. danych Głównego Inspektora Ochrony Roślin (GIOR), wynikających z przeprowadzonych kontroli fitosanitarnych, np. import zbóż i pasz w 1998 r. (2.236,3 tys. t) był wyższy od ilości prezentowanych przez MRiGŻ o 49%, a eksport owoców niższy o 35%.

Stwierdzono, że MRiGŻ mimo posiadania danych dotyczących obrotu towarami rolno - spożywczymi z zagranicą od własnych służb kontroli, opracowywało niezbędne analizy statystyczne na podstawie, także nie w pełni wiarygodnych (szczególnie w poszczególnych okresach roku), danych otrzymywanych odpłatnie, kosztem około 32 tys. zł w 1997 r. i 30 tys. zł w 1998 r., z Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego (CIHZ). Dane te były sporządzane w oparciu o dokumenty celne SAD. Potwierdzeniem niedostatecznej wiarygodności tych okresowych danych jest np. masa zaimportowanej w 1998 r. pszenicy i jej mieszanek z żytem oraz jabłek, których ilość wynikająca z sumowania informacji okresowych była niższa odpowiednio o 21,8% i 42% od wykazanych następnie wielkości rocznego importu, zweryfikowanych przez GUS.

Także na podstawie okresowych i nie w pełni wiarygodnych danych CIHZ Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej dokonywał, na zlecenie MRiGŻ (kosztem około 50 tys. zł w 1997 i 1998 r.), monitoringu dostępu polskich artykułów rolno - spożywczych do rynków zagranicznych. Na podstawie tych danych

dokonywano więc wyliczenia wskaźników, które służyły m.in. do kształtowania polityki handlu zagranicznego towarami rolno - spożywczymi.

Również Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych (FAMU), działający w ramach Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA), sporządzał coroczne opracowania nt. tendencji w polskim handlu zagranicznym omawianymi artykułami w oparciu o dane CIHZ. Prezentowane przez FAMU wyliczenia niejednokrotnie istotnie różniły się od analogicznych wyliczeń MRiGŻ. Np. import przetworów z owoców wynosił w 1998 r., przy jednakowej wielkości importu owoców świeżych (917,7 tys. t), wg. MRiGŻ 9,9 tys. t, a wg. FAMU aż 124, 3 tys. t .

Stwierdzone rozbieżności w wyliczeniach dokonywanych na podstawie danych CIHZ wynikały m.in. z niewykazywania w ogólnym obrocie towarami rolno - spożywczymi z zagranicą wielkości tzw. reeksportu, tj. eksportu towarów poprzednio importowanych do kraju, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia rozwoju eksportu produkcji krajowej. Wielkości reeksportu, na podstawie wystawianych odrębnych dla takich towarów świadectw fitosanitarnych, wykazywał tylko GIOR, który w 1998 r. wyniósł ogółem około 50 tys. t, w tym owoce południowe stanowiły około 40 tys. t (80%).

Wyniki kontroli wykazały, że Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej nie ustalił dla CIS, w formie załącznika do rozporządzenia¹⁹, odrębnego druku świadectwa jakości dla towarów reeksportowanych oraz odpowiedniego druku dla towaru zwracanego przez odbiorcę krajowego do dostawcy zagranicznego. Powodowało to konieczność wystawiania świadectwa jakości towarów eksportowanych dla towarów, na które wcześniej było wystawione świadectwo jakości towarów importowanych, w tym także na żądanie służby celnej, dla towarów zwracanych za granicę na podstawie uznanej przez dostawcę reklamacji importera. Przypadki takich zwrotów stwierdzono w 4 kontrolowanych ekspozyturach. Na przykład:

- w **ekspozyturze w Muszynie** wystawiono w 1998 r. świadectwa jakości dla 5 wagonów importowanego słodu (160 t) i 51 t pszenicy, które zostały następnie zwrócone dostawcy w wyniku uznanej reklamacji jakości;
- w **ekspozyturze w Krakowie z siedzibą w Wieliczce** na żądanie urzędu celnego wystawiono świadectwo jakości towarów eksportowanych dla 1.744 kg suszu owocowego, którego jakość została zakwestionowana przez odbiorcę, mimo że **ekspozytura w Rzepinie** uznała wcześniej ten towar za odpowiedniej jakości i sporządziła świadectwo jakości towarów importowanych.

¹⁹ poz. 4 Wykazu aktów prawnych

Zwroty towarów do dostawców zagranicznych, które inspektorzy standaryzacji uznali wcześniej za odpowiedniej jakości i wydali świadectwo jakości, były głównie skutkiem zaniechania przez inspektorów standaryzacji własnych badań lub prowadzenia ich w sposób powierzchowny, a dokonywania tych czynności wyłącznie w oparciu o sprawdzenie dokumentacji, w tym zagranicznych atestów jakości (w języku obcym). Umożliwiało to postanowienie art. 10 ust. 1 ustawy, które dopuszcza taki sposób dokonywania oceny jakości handlowej towarów.

3.2.4. W 1997 r. laboratoria CIS dokonały analiz 9.234 próbek towarów pobranych przez inspektorów standaryzacji w trakcie prowadzonej oceny jakości handlowej oraz 1.357 analiz próbek na zlecenie odpłatne podmiotów gospodarczych dokonujących obrotu towarami rolno - spożywczymi z zagranicą, tj. łącznie 10.591 badań. W 1998 r. ilość przeprowadzonych badań ogółem próbek towarów zwiększyła się do 13.439, w tym na zlecenie podmiotów gospodarczych zmniejszyła się do 899, wskutek spadku eksportu na rynek wschodni. Udział przeprowadzonych w tych latach analiz próbek towarów ogółem w stosunku do ilości dokonanych kontroli jakości partii towarów (łącznie ze zleconymi) wynosił średnio odpowiednio tylko 5,0% i 5,6%, a w niektórych ekspozyturach znacznie mniej. Na przykład:

- w **ekspozyturze w Krakowie z/s w Wieliczce** próby do badań laboratoryjnych przekazano tylko z 1,1% partii towarów poddanych ocenie standaryzacyjnej w 1997 r. i 1,9% w 1998 r., przy czym około 70% tych prób dotyczyło eksportowanego mleka w proszku i kazeiny;
- w **ekspozyturze w Muszynie** przekazane w 1998 r. próby do badań laboratoryjnych dotyczyły 3,5% partii towarów importowanych i 1,8% towarów eksportowanych.

W wydawanych przez laboratoria dokumentach, zawierających wyniki przeprowadzonych analiz, nie wpisywano dopuszczalnych wartości oznaczonych parametrów wynikających z obowiązujących norm lub zawartych kontraktów, a tylko stwierdzone w wyniku badań parametry jakościowe. W konsekwencji nie wynikało z nich bezpośrednio czy badany towar spełniał lub nie - obowiązujące normatywy jakości handlowej. Pozostawiano to do oceny inspektorowi standaryzacji lub zlecającego usługowe wykonanie badań. Było to skutkiem nienałożenia na laboratoria takiego obowiązku, a także nieposiadania przez laboratoria CIS uprawnień do orzekania o jakości handlowej towarów wskutek braku ich akredytacji w Polskim Centrum Badań i Certyfikacji, w ramach krajowego systemu laboratoriów badawczych, do czego zobowiązywało postanowienie art. 19 ust. 1 ustawy.

Z orientacyjnych danych laboratorium w Gdyni, wykonującego głównie analizy kawy, herbaty i eksportowanego odtłuszczonego mleka w proszku wynika, że udział próbek nie spełniających norm jakościowych w 1997 r. wyniósł średnio 3,7%, a w 1998 r. 3,5%., w tym w przypadku mleka odpowiednio 7,4% i 11,3%. W konsekwencji 43,6% (16.913 t) objętego kontrolą mleka w proszku nie spełniało wymagań kontraktowych.

Mimo starań podejmowanych przez CIS i Polskie Centrum Badań i Certyfikacji oraz podpisanego w 1994 r. polsko - rosyjskiego porozumienia stwarzającego podstawy do uproszczenia procedur certyfikacyjnych w wymianie towarowej, brak jest nadal akredytacji laboratoriów CIS (i ewentualnie innych) w rosyjskim systemie GOST-R (tj. rosyjskiej służbie jakości), umożliwiającej uznawanie wyników badań laboratoryjnych CIS. Jest to, m.in. wg. opinii Biura Radcy Handlowego w Moskwie oraz ustaleń Wspólnej Polsko - Rosyjskiej Komisji ds Handlu i Współpracy Gospodarczej, barierą eksportu. Polscy eksporterzy zmuszeni są bowiem do korzystania z usług przedstawicielstw węgierskich, niemieckich lub szwajcarskich firm certyfikacyjnych albo przeprowadzania procedury certyfikacyjnej w Rosji.

Wyniki kontroli wykazały, że poziom kompetencji i doświadczenia badawczego personelu laboratoriów zapewniał prawidłowe wykonywanie analiz. Niewystarczający był natomiast poziom ich wyposażenia, m. in. w sprzęt badawczy.

Według oceny laboratorium w Poznaniu niezbędne zakupy sprzętu badawczego i wyposażenia określone w wysokości 423,5 tys. zł w 1997 r., a w 1998 r. 779 tys. zł., zostały zrealizowane odpowiednio tylko w 10,9% i 11,6%. Jeszcze wyższe potrzeby określono w laboratorium w Gdyni (1,5 mln zł) w związku z potrzebą jego dostosowania i wyposażenia w stopniu niezbędnym dla uzyskania akredytacji w ramach krajowego systemu laboratoriów badawczych.

Stwierdzono częste i nieuzasadnione stopniem oraz stanem wyposażenia laboratoriów przypadki zbyt długiego oczekiwania próbek towarów, przysyłanych przez inspektorów standaryzacji, na przeprowadzenie badań. Na przykład:

- w **laboratorium w Poznaniu** średni czas jaki upłynął od wpływu próbek cukru w listopadzie 1997 r. do wydania wyników badań wyniósł średnio 11,3 dnia i wydłużył się w tym samym okresie 1998 r. do 13,8 dni, a najkrótszy, to odpowiednio 4 i 7 dni;
- w **laboratorium w Gdyni** do badania kawy i herbaty przystąpiono w 1997 r. dopiero po upływie ponad 10 dni w przypadku 28,6% prób, a nawet po 20 dniach od otrzymania próby (14,3%) .

Stwierdzono także, że okres od pobrania próby do otrzymania wyników analiz laboratoryjnych był jeszcze bardziej wydłużany, wskutek bezzasadnego opóźniania przekazywania próbek do laboratoriów. Na przykład:

- *próbka konserw przeznaczonych na eksport do Republiki Kałmuckiej została przekazana przez ekspozyturę w **Krakowie z/s w Wieliczce** do badań dopiero po 42 dniach, a wyniki otrzymano po 60 dniach od jej pobrania.*

Wyniki kontroli wskazują, że wskutek upływu zbyt długiego czasu od pobrania próby do otrzymania wyników analiz laboratoryjnych oraz braku orzeczeń laboratoriów o rzeczywistej jakości handlowej ocenianych towarów, wyniki analiz laboratoryjnych nie miały istotniejszego wpływu na końcową ocenę i wydane przez inspektorów standaryzacji orzeczenia o jakości handlowej badanych towarów. Potwierdzeniem tego są następujące przykłady:

- *w ekspozyturze w **Białymstoku** 12 (48%) spośród zbadanych 25 świadectw jakości towarów, z których pobrano próbki do badań laboratoryjnych, wystawione zostały od 21 do 26 dni przed wykonaniem tych badań;*
- *w ekspozyturze w **Szczecinie** wystawiono świadectwa jakości dla 166 ton mleka w proszku przed otrzymaniem analiz laboratoryjnych, które dyskwalifikowały ten towar, umożliwiając w ten sposób wyeksportowanie tego nieodpowiedniej jakości towaru.*

W trzech ekspozyturach, w których badano prawidłowość pobierania prób do badań laboratoryjnych i sensorycznych, stwierdzono przypadki pobierania ich w dowolnych ilościach (również w nadmiernych), nie uzasadnionych potrzebą ani stosowną normą. Na przykład:

- *w ekspozyturze w **Lublinie** próbę z transportów mrożonych paluszków rybnych i krewetek pobrano w ilości 10 kartonów a' 10 kg, gdy z pszenicy i gryki tylko po 4 próby a' 0,5 kg;*
- *w ekspozyturze w **Szczecinie** w zbadanych 17 świadectwach jakości, wystawionych przez 6 inspektorów dokonujących oceny ryb świeżych i mrożonych (w opakowaniach jednostkowych), tylko w przypadku jednego pobrano próbę (z partii około 20 t) o wadze 3 kg, tj. zgodnej z PN-85/A-86752, a w czterech - od około 20 kg (w tym z partii 835 kg) do nawet 33 kg ;*
- *w ekspozyturze w **Krakowie z/s w Wieliczce** pobrano próbkę cukru z partii 25 t o wadze 1 kg, gdy wg PN-85/A-74856 powinna być pobrana w ilości 4 kg.*

Było to skutkiem zarówno braku wewnętrznych uregulowań w sprawie pobierania prób do badań sensorycznych jak i nieprzestrzegania przez inspektorów standaryzacji obowiązujących norm w wyniku niedostatecznego nadzoru merytorycznego nad ich pracą, sprawowanego przez zespoły branżowe CIS.

W latach 1997-1998 takie udokumentowane kontrole, zaledwie trzydniowe, przeprowadzono (poza wizytowaniem pracy ekspozytur i laboratoriów w trakcie 80 wyjazdów służbowych członków kierownictwa CIS do tych jednostek) w trzech ekspozyturach (Warszawa, Szczecin i Gdynia), tj. w 20% ekspozytur.

3.2.5. W wyniku kontroli stwierdzono, że centrala CIS i badane ekspozytury nie realizowały w sposób zorganizowany ustawowego obowiązku prowadzenia doradztwa i udzielania informacji dotyczących przepisów, norm i wymagań w zakresie jakości handlowej. Udzielano głównie porad i informacji w formie bezpośrednich kontaktów, m.in. w trakcie dokonywania ocen jakości towarów i telefonicznie, na życzenie podmiotów prowadzących obrót z zagranicą. Nie prowadzono też ewidencji tych porad i informacji, a jedynie **ekspozytura w Poznaniu** ewidencję taką zaprowadziła w trakcie trwania kontroli NIK.

Na podstawie ewidencji korespondencji stwierdzono, że w centrali CIS doraźnie udzielono zainteresowanym ogółem 83 pisemnych informacji w 1997 r., głównie z zakresu eksportu owoców i warzyw (94%, w tym wymagań jakościowych przy eksporcie truskawek 41%). W 1998 r. ilość udzielonych informacji zmniejszyła się do 64, z czego 51 (82,8%) dotyczyło także towarów eksportowanych. Zmniejszenie to było głównie wynikiem opracowanej i rozesłanej w maju 1998 r. do producentów i eksporterów informacji nt. wdrożenia opracowanych przez CIS i zalecanych wymagań w zakresie jakości owoców schładzanych. Brak ewidencji uniemożliwiał bieżące analizowanie problemów na jakie napotykają podmioty dokonujące obrotu z zagranicą, a związanych z dostosowaniem jakości towarów rolno - spożywczych do obowiązujących norm i wymagań odbiorców oraz opracowywanie niezbędnych, jak w przypadku owoców schładzanych, informacji.

3.2.6. CIS wywiązywał się w świetle wyników kontroli z obowiązku organizowania szkoleń i doskonalenia kadr na potrzeby standaryzacji w stopniu zadawalającym. W badanym okresie przeszkolono łącznie 700 osób w zakresie poszczególnych grup ziemniaków i półproduktów oraz gotowych artykułów spożywczych. Pozwoliło to poszczególnym inspektorom standaryzacji na uzyskanie kilku specjalizacji do oceny różnych towarów, co równocześnie korzystnie wpływało na organizację prac standaryzacyjnych. Stwarzało także możliwości, w przypadku braku atestów i wyników analiz laboratoryjnych, do bardziej prawidłowej oceny jakości handlowej towarów w oparciu o własne badania sensoryczne inspektora standaryzacji. Szkolenia te organizowano głównie w kraju, także z udziałem przedstawicieli zagranicznych służb kontroli jakości (z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Włoch, Węgier,

Czech i Słowacji). Wpływało to korzystnie na ujednocianie metod kontroli i interpretacji obowiązujących norm jakości.

Poza organizowaniem szkoleń opracowywano także w układzie branżowym materiały dla potrzeb inspektorów standaryzacji, zawierające wytyczne w sprawie dokonywania ocen jakości, zestawienia obowiązujących norm i przepisów w obrocie zagranicznym, niezbędną dokumentację i regulaminy prowadzenia nadzoru, a także materiały poglądowe jak filmy i atlasy poszczególnych odmian roślin, chorób, szkodników itp.

3.2.7. Zgodnie z ustawowym zobowiązaniem do współpracy z organami, jednostkami i organizacjami krajowymi oraz międzynarodowymi w zakresie przepisów, norm oraz oceny jakości handlowej towarów CIS został delegowany do współpracy bilateralnej z innymi analogicznymi służbami i reprezentowania Rzeczypospolitej Polskiej. Jest on notyfikowany w Systemie OECD Stosowania Międzynarodowych Norm na Owoce i Warzywa oraz w UE w zakresie certyfikacji i wydawania świadectw dla chmielu, soków i ekstraktów chmielowych importowanych z krajów nie będących członkami UE. Ponadto Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej upoważnił CIS do prowadzenia punktu kontaktowego Komisji Kodeksu Żywnościowego (KKŻ) FAO/WHO oraz sekretariatu współpracy grupy roboczej EKG/ONZ d/s Standaryzacji Produktów Nietrwałych i Rozwoju Jakości. W ramach tej działalności pracownicy CIS uczestniczyli w 1997 r. łącznie w 27, a w 1998 r. w 41 sesjach, sympozjach i szkoleniach. W spotkaniach tych i wyjazdach zagranicznych uczestniczyli nie członkowie dyrekcji CIS a głównie pracownicy merytoryczni laboratoriów, zespołów branżowych i ekspozytur, gdyż członkowie dyrekcji współuczestniczyli tylko w 23% wyjazdów. Ponadto CIS podjął bezpośrednią współpracę z kontrolą żywności we Francji, w Grecji i na Ukrainie. Pracownicy CIS brali też czynny udział w pracach normalizacyjnych komisji problemowych w procesie m.in. nowelizacji Polskich Norm oraz przeglądu Norm Branżowych, którego celem było zatwierdzenie lub unieważnienie dotychczas obowiązujących.

Działalność CIS w tym zakresie miała istotne znaczenie w procesie przystosowywania i wdrożenia polskich norm jakości towarów rolno - spożywczych do wymagań UE oraz ujednoczenia zasad kontroli jakości handlowej, głównie owoców i warzyw.

3.2.8. Prezydium Kolegium Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w dniu 25.06.1997 r. wyznaczyło CIS do sprawowania nadzoru nad sposobem chowu

i tuczu gęsi przeznaczonych na eksport do krajów UE, bez równoczesnego przydziału dodatkowych etatów i środków finansowych na realizację tego zadania. Konsekwencją niezapewnienia takiej kontroli była bowiem groźba wstrzymania tego eksportu. Zadanie to nie wynikało jednak bezpośrednio z ustawowych zadań CIS, a zostało jedynie wyinterpretowane z jednego z nich, dotyczącego obowiązku sprzyjania konkurencyjności polskich towarów rolno - spożywczych wywożonych za granicę. Ministerstwo uznało bowiem, że tego typu kontrola nie należy do obowiązków służby weterynaryjnej, mimo prowadzenia kontroli tych gęsi pod względem zdrowotnym.

Na podstawie formalnego wniosku Ministerstwa z dniem 1.01.1998 r. CIS został notyfikowany w UE jako jednostka upoważniona do kontroli i wystawiania certyfikatów zgodności z normami europejskimi nieprzemysłowych (wolnowybiegowych) metod chowu gęsi przeznaczonych na eksport do krajów stowarzyszonych.

Kontrola zgodności warunków chowu gęsi z normami unijnymi, wynikającymi z zarządzenia Komisji EWG Nr 1538/91, wymagała dwukrotnej bytności inspektorów standaryzacji w około 3 tys. ferm prowadzących sezonowo (5-6 miesięcy w roku) produkcję gęsi na eksport, do czego CIS nie był organizacyjnie przygotowany. W tej sytuacji zlecono odpłatne (w 1998 r. wypłacono 20.700 zł) prowadzenie kontroli w imieniu CIS wybranym pracownikom służb surowcowych zakładów drobiarskich dokonujących kontraktacji, uboju i eksportu tych gęsi na rynek UE, a wytypowani inspektorzy standaryzacji mieli skontrolować co najmniej 10% ferm i w oparciu o te wyniki wystawiać oprócz świadectwa jakości także certyfikaty o zgodności chowu gęsi z ustalonymi wymaganiami.

Zastosowane rozwiązanie tylko częściowo spełniało wymogi UE, gdyż bezpośrednia kontrola ferm nie była sprawowana przez służbę niezależną, tj. nie związaną z fermami i zakładami drobiarskimi i dlatego może zostać zakwestionowana przez UE. Ponadto prawidłowe prowadzenie kontroli utrudniał brak określenia przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w formie rozporządzenia, do czego zobowiązuje postanowienie art. 12 ustawy o ochronie zwierząt²⁰, która weszła w życie w dniu 23.10.1997 r., m.in. warunków utrzymywania gęsi w chowie nieprzemysłowym, w dostosowaniu do wymogów UE oraz sposobu kontroli przestrzegania tych wymogów. Stanowi to, w sytuacji dużej międzynarodowej konkurencji producentów (np. Węgry, Słowacja), zagrożenie dla polskiego eksportu gęsi.

Z danych inspektorów, którym powierzono sprawy organizacji chowu i tuczu gęsi, przedstawionych w podsumowaniach za 1998 r. wynika, że 50-60%

²⁰ Dz.U. z 1997 r. Nr 111, poz. 724 ze zm.

eksportowanych gęsi otrzymało pełne oznakowanie, tj. było „tuczone owsem”, a ich chów był „wolnowybiegowy, całkowicie swobodny”.

Wyniki kontroli przeprowadzonej w tym zakresie w 4 ekspozyturach wykazały, że:

- *w żadnej z nich nie posiadano dokumentacji dotyczącej kontroli ferm przez inspektorów standaryzacji wskutek nieustalenia przez Centralę CIS obowiązku jej prowadzenia, a w dwóch nie przeprowadzono w 1998 r. żadnej kontroli,*
- *z 20 ferm skontrolowanych przez inspektorów CIS tylko 3 spełniało wymogi „tuczu całkowicie swobodnego”.*

3.2.9. Od 1986 r. CIS jest notyfikowany w Komisji EWG, a następnie w UE, jako organ właściwy do wystawiania, na podstawie protokołu pomiarowego Centralnego Laboratorium Ochrony Radiologicznej, świadectw dla produktów żywnościowych w zakresie poziomu skażenia radioaktywnego. W czerwcu 1997 r. został upoważniony do wydawania świadectw na analogicznych zasadach, także na towary eksportowane do innych krajów świata niż członkowie UE. Wymóg wystawiania świadectwa na podstawie protokołu pomiarowego CLOR nie był bezwzględnie przestrzegany. Na przykład:

- **w ekspozyturze w Rzepinie stwierdzono, że spośród 75 zbadanych świadectw, 11 z nich (14,6 %), dotyczących runa leśnego, wystawiono bez przedłożenia w ogóle protokołu CLOR, a dla 33 (64 %) protokoły te otrzymano w czasie od 7 do 30 dni po wystawieniu świadectwa. Uzasadniano to wcześniejszym niewystępowaniem nadmiernych skażeń runa leśnego, pochodzącego z tego samego terenu.**

3.2.10. Przy sprawowaniu nadzoru standaryzacyjnego i ocenie jakości handlowej towarów rolno - spożywczych inspektorzy CIS współpracowali, szczególnie na przejściach granicznych, z pozostałymi służbami podległymi Ministrowi Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, tj. Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Państwową Inspekcją Weterynaryjną. Polegało to m.in na wspólnym pobieraniu i badaniu prób towarów, wzajemnym informowaniu się o negatywnych ocenach partii towarów. Ponadto na przykład:

- **w punkcie granicznym w Kolbaskowie uzgodniono i stosowano zasadę, że kontrolę standaryzacyjną mięsa i ryb inspektorzy CIS przeprowadzali dopiero po przedłożeniu oprócz certyfikatu jakości lub wyników analiz laboratoryjnych, także zaświadczenia lekarsko - weterynaryjnego o dokonanej wcześniej kontroli przez służby granicznego lekarza weterynarii.**

3.2.11. Z zasięgniętych w trybie art. 29 pkt. 2 lit. f ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o NIK informacji w 112 jednostkach, które są znaczącymi eksporterami/importerami towarów rolno - spożywczych wynika, że dotychczasową współpracę z CIS oceniają pozytywnie. Równocześnie w celu dalszego usprawnienia tej współpracy niektóre podmioty gospodarcze z terenu 5 badanych ekspozytur (41,7%) zgłosiły propozycje zmian w sprawowaniu nadzoru standaryzacyjnego. Propozycje te dotyczyły głównie potrzeby dostosowania czasu pracy inspektorów do potrzeb podmiotów gospodarczych i wyeliminowania w ten sposób występujących przypadków zahamowań i ograniczeń w eksporcie towarów , a także wydłużenia czasu pracy na punktach granicznych (np. w Zebrzydowicach, Świnoujściu). Ponadto wskazano na potrzebę uznawania przez odbiorców zagranicznych świadectw jakości CIS, tj., aby stanowiły one podstawę do roszczeń arbitrażowych w obrocie zagranicznym, analogicznie jak w przypadku dokumentów np. POLCARGO.

3.3. Prawidłowość prowadzenia ocen jakości handlowej towarów.

3.3.1. Zgodnie z dyspozycją zawartą w art.14 ustawy Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej rozporządzeniem z dnia 22 stycznia 1997 r.²¹ określił szczegółowe warunki i tryb dokonywania oceny i wydawania orzeczeń o jakości handlowej towarów i powoływania Komisji Rzecznawców CIS oraz wzory druków wymaganych dokumentów, w tym wzór druku zgłoszenia towaru do oceny jakości handlowej zawierający zakres niezbędnych informacji o ilości i rodzaju towaru, producencie, dostawcy lub podmiocie dokonującym obrotu z zagranicą i zgłaszającym towar do oceny, itd. Zgłoszenie to powinno być dokonane w ekspozyturze CIS albo bezpośrednio w granicznym lub terenowym punkcie kontroli standaryzacyjnej.

Wyniki kontroli wskazują, że w 11 spośród 12 badanych w tym zakresie ekspozytur wymóg pisemnego zgłaszania towarów do oceny wg wzoru ustanowionego przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, a szczególnie w granicznych i terenowych punktach kontroli, nie był egzekwowany. Na przykład:

- **w ekspozyturze w Rzeszowie** ilość posiadanych formalnych zgłoszeń stanowiła w stosunku do wydanych świadectw jakości w 1997 r. zaledwie 1,2% i w 1998 r. 1,9%, a **w ekspozyturze w Krakowie** z/s w Wieliczce odpowiednio 4,1% i 4,9%, co uzasadniano m.in. brakiem przepisu zobowiązującego do przechowywania tych zgłoszeń.

²¹ poz. 1 Wykazu aktów prawnych

Ustalono, że zamiast egzekwowania ustanowionego przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej pisemnego zgłoszenia towarów do oceny standaryzacyjnej, zarówno ekspozytury CIS jak i inspektorzy terenowi oraz punkty graniczne, przyjmowali zgłoszenia głównie w formie ustnej lub telefonicznej. W 8 badanych ekspozyturach nie prowadzono również w żadnej formie rejestru zgłoszeń towarów do oceny.

Pozytywnym przykładem w tym zakresie była ekspozytura CIS w Poznaniu, w której prowadzono rejestr zgłoszeń obejmujący: nazwę podmiotu zgłaszającego towar do oceny, datę przeprowadzenia oceny oraz nazwisko inspektora dokonującego ocenę.

Wyniki kontroli wykazały, że w Centrali CIS nie opracowano i nie wdrożono sposobu ewidencjonowania i przechowywania zgłoszeń towarów do oceny jakości handlowej oraz nie egzekwowano od ekspozytur i inspektorów standaryzacji przestrzegania obowiązku wynikającego z rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Nie wystąpiono też do Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z umotywowanym wnioskiem o znowelizowanie § 1 w/w rozporządzenia w sposób umożliwiający stosowanie odmiennego trybu zgłaszania towarów do oceny, np. w punktach granicznych, przy wielokrotnych wysyłkach towaru w ramach realizacji jednego kontraktu lub eksporcie owoców nietrwałych (truskawki, maliny).

Stwierdzono, że brak, m.in. zgłoszeń stwarzał możliwość wystawiania świadectw jakości na towary, na które wcześniej wydane zostało orzeczenie o nieodpowiedniej ich jakości (tzw. raport).

- *Potwierdzeniem tego jest wystawienie w punkcie granicznym w Cieszynie świadectwa jakości dla importowanych z Austrii 9.750 kg owoców kiwi, na które w tym samym dniu, tylko na poprzedzającej zmianie, wystawiony był tzw. raport uniemożliwiający wwiezienie tych owoców do kraju wskutek nieodpowiedniej ich jakości. Było to skutkiem zarówno niewiedzy inspektora, iż towar ten był już objęty oceną standaryzacyjną, m.in. wskutek braku rejestru zgłoszeń, jak i dokonaniem ponownej oceny jedynie w oparciu o przedstawioną przez nieuczciwego przewoźnika próbę z dobranych owoców, zamiast przeprowadzenia badań organoleptycznych owoców bezpośrednio na środku transportu.*

3.3.2. W trakcie kontroli stwierdzono występowanie szeregu istotnych nieprawidłowości, wskazujących na mało rzetelne prowadzenie przez inspektorów standaryzacji ocen jakości handlowej, zarówno importowanych jak i eksportowanych towarów rolno - spożywczych.

We wszystkich 7 badanych w tym zakresie ekspozyturach stwierdzono nadużywanie przez inspektorów standaryzacji postanowienia art. 10 ust.1 pkt. 1 ustawy, dopuszczającego możliwość dokonywania oceny i wystawienia świadectwa jakości dla towarów importowanych jedynie w oparciu o przedstawione dokumenty umożliwiające identyfikację towaru, atest jakościowy, wyniki badań laboratoryjnych lub inne dokumenty świadczące o jakości towaru (sporządzone w językach obcych), a z pominięciem sprawdzenia rzeczywistej ich jakości poprzez oględziny towaru oraz inne sensoryczne i laboratoryjne zbadanie próbek. Na przykład:

- w **ekspozyturze w Rzepinie** 23 (46%) spośród zbadanych 50 świadectw jakości towarów importowanych w 1997 r., dotyczących m.in. mięsa, koncentratu pomarańczowego i bananów oraz kawy, wystawiono bez badań własnych a jedynie w oparciu o przedstawione atesty jakościowe ;
- w **ekspozyturze w Szczecinie** spośród zbadanych 308 świadectw jakości 108 świadectw (35,1%) sporządzono w oparciu o atesty zagranicznych producentów, a nawet bez takich atestów i badań własnych, np. dla 23,8 t kawy dostarczonej z Wietnamu. Uzasadniano to wcześniejszym badaniem sensorycznym kawy pochodzącej z tej samej partii i od tego samego producenta, gdy w rzeczywistości kawa ta pochodziła z Wybrzeża Kości Słoniowej.

Potwierdzeniem nadużywania tej formy prowadzenia oceny jakości są także wyniki ankiety sporządzonej dla celów kontroli nt. warunków i wyników działalności inspektorów standaryzacji. W tych imiennych ankietach (116 szt.) poszczególni inspektorzy z 8 badanych ekspozytur podali, że w ostatnich trzech miesiącach udział przeprowadzonych ocen i wystawionych świadectw jakości towarów importowanych wyłącznie w oparciu o przedstawioną dokumentację i atesty jakości, a bez prowadzenia badań własnych, w stosunku do ogólnej ilości wystawionych przez nich w tym czasie świadectw, wynosił do 93% (Kraków). Natomiast w przypadku towarów eksportowanych udział ten w 4 ekspozyturach wynosił do 43% (Gdańsk). Ponadto inspektorzy z 11 badanych ekspozytur we wspomnianych ankietach podali, że dokonywali oceny jakości towarów niezgodnie z posiadaną specjalizacją w rozmiarach nawet do 50% ogólnie wykonanych ocen, co potwierdziły także wyniki badań kontrolnych.

Wyniki kontroli wykazały, że zjawisko wystawiania świadectw jakości bez badań własnych towaru ma miejsce także i w tych ekspozyturach, w których inspektorzy standaryzacji, w wypełnionych ankietach, nie wykazali takiej formy prowadzenia oceny i wystawiania świadectw.

- Świadczy o tym przykład **ekspozytury w Lublinie, gdzie** tylko 2 (7,7%) spośród zbadanych 26 świadectw jakości towarów importowanych było wystawione w oparciu o atest jakości i badania własne, a 14 (53,8%) wyłącznie na podstawie atestów zagranicznych;

Przyczynami takiego stanu jest, m.in. zarówno brak możliwości technicznych do zbadania, np. towarów mocno mrożonych (mięso i ryby dla których ponadto np. urząd celny w Szczecinie nie wydawał zgody na rozładunek statku przed wydaniem świadectwa jakości handlowej) lub aseptycznie pakowanych i w dużych opakowaniach (koncentrat pomidorowy), jak też powtarzająca się kontrola tych samych towarów u tych samych producentów/importerów oraz wzmożony ruch na przejściach granicznych. Na przykład:

na przejściu granicznym w Cieszynie inspektor standaryzacji podczas 12 godzinnego dyżuru wystawił 27 orzeczeń o jakości handlowej towarów.

Stwierdzono także, że wskutek nadmiernej w stosunku do możliwości czasowych i kadrowych potrzeby dokonania ocen w poszczególnych ekspozyturach w 1998 r. przypadało średnio na 1 inspektora 1.559 ocen jakości, przy rozpiętości od 666 w ekspozyturze Suwałkach i 842 we Wrocławiu do 2.833 w ekspozyturze w Rzeszowie i 2.960 w Zebrzydowicach. Jeszcze większe rozpiętości występowały pomiędzy poszczególnymi inspektorami standaryzacji w ekspozyturach. Według danych Zespołu Ziemiopłodów i Przetworów Rolnych, w 1997 r. ilość ocen jakości handlowej wykonywanych dziennie przez jednego inspektora nadzorowanego przez ten Zespół wahała się w 1997 r. od 2,2 do 23,6.

3.3.3. W 3 badanych ekspozyturach stwierdzono przypadki wydawania orzeczeń o jakości handlowej towarów eksportowanych w trybie nie przewidzianym rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 22 stycznia 1997 r.²². Na przykład:

- w **ekspozyturze w Rzepinie** co najmniej w odniesieniu do 8 zakładów produkcyjnych-eksporterów po przeprowadzeniu oceny procesu produkcji i wyprodukowanych towarów inspektorzy standaryzacji, w tym i kierownik ekspozytury, pozostawiali kierownikom tych zakładów świadectwa jakości handlowej podpisane „in blanco” do wypełnienia w momencie wysyłki towaru. Uzasadniano to, m.in. umożliwieniem w ten sposób właściwej współpracy między CIS i eksporterami, gdyż zastosowany tryb nie działał negatywnie na terminy i czas wysyłki towarów;

²² Poz. 4 Wykazu aktów prawnych

3.3.4. W 4 ekspozyturach ujawniono szereg braków formalnych i nieprawidłowości w wypełnionych świadectwach jakości handlowej towarów rolno - spożywczych. Na przykład:

- w ekspozyturze w Lublinie około 30% zbadanych świadectw nie było zabezpieczonych przed dokonaniem w nich zmian przez osoby nieuprawnione wskutek pozostawienia niewypełnionych pozycji. Występowały także niedopuszczalne poprawki treści świadectw bez ich oparafowania i ostemplowania, brak daty i miejsca wystawienia, daty ważności rodzaju oraz numerów środków transportu, a nawet podpisu i odcisku pieczęci inspektora dokonującego kontroli standaryzacyjnej towarów.

3.3.5. W 1997 r. tylko 4-krotnie i w 1998 r. 17-krotnie podmioty gospodarcze dokonujące obrotu z zagranicą skorzystały z przysługującego im, na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy, prawa złożenia odwołania od orzeczenia (raportu) inspektora standaryzacji o nieodpowiedniej jakości handlowej towarów rolno - spożywczych do Komisji Rzeczników CIS. Odwołania te dotyczyły wyłącznie towarów importowanych i głównie (71,4%) kukurydzy oraz pszenicy paszowej. We wszystkich przypadkach powołane przez dyrektora CIS komisje uznały, że oceny inspektorów były prawidłowe.

Inspektorzy CIS uczestniczyli również, na wniosek eksporterów i ich koszt, w ponownej ocenie towarów, których jakość zareklamowali odbiorcy zagraniczni, za co CIS nie pobierał dodatkowej opłaty. Reklamacji takich w 1997 r. było 42 i dotyczyły one ogółem 894 t, a w 1998 r. 19 i 373 t towarów, głównie owoców i warzyw eksportowanych do Czech, Holandii, Niemiec, Austrii, Finlandii i Norwegii. Jako nieuzasadnione uznano 22 reklamacje (36,1%), a w dalszych 3 przypadkach odbiorca odstąpił od postępowania reklamacyjnego, m.in. w wyniku zapowiedzi przyjazdu inspektora CIS. Wartość towarów, wobec których w wyniku udziału inspektorów CIS w powtórnej kontroli odrzucono bezzasadne reklamacje, wyniosła łącznie 1.020,9 tys. w przeliczeniu na DEM.

3.4. Przechowywanie i gospodarowanie drukami ścisłego zarachowania.

Zasady gospodarowania drukami ścisłego zarachowania zostały określone zarządzeniem Nr 18 dyrektora CIS z dnia 21.11.1997 r., tj. po upływie około 11 miesięcy od wejścia w życie ustawy i 10 miesięcy od rozpoczęcia działalności standaryzacyjnej, a sposób ich przechowywania - w instrukcji kontroli wewnętrznej i obiegu dowodów finansowo - księgowych w CIS. Zgodnie z postanowieniami tej instrukcji druki ścisłego zarachowania, do których należą, m.in. orzeczenia o jakości

handlowej towarów i kwitariusze KP (kasa przyjmie), powinny być przechowywane pod zamknięciem w kasie ogniotrwałej lub metalowej. Natomiast ewidencja tych druków powinna być prowadzona bieżąco w księdze druków ścisłego zarachowania.

Wyniki kontroli wykazały, że postanowienia tej instrukcji` nie były przestrzegane, a druki prawidłowo zabezpieczone. W 8 badanych ekspozyturach druki ścisłego zarachowania nie były przechowywane w kasach ogniotrwałych lub metalowych, lecz w zwykłych, biurowych szafach drewnianych, zlokalizowanych w pomieszczeniach biurowych i często otwartych, w tym także w tzw. pokojach inspektorów. W dwóch ekspozyturach wymagane szafy metalowe zakupiono w trakcie trwania kontroli.

Wskutek nieokreślenia przez Centralę CIS, do czasu zakończenia kontroli, wzoru księgi druków ścisłego zarachowania i sposobu jej prowadzenia oraz anulowania druków, stwierdzono szereg nieprawidłowości i dużą różnorodność w sposobie prowadzenia ewidencji druków ścisłego zarachowania i ich rozliczania w 10 badanych ekspozyturach. Na przykład:

- *w ekspozyturze w Muszynie ewidencję druków prowadzono w nieopieczętowanym, nieponumerowanym i nieprzeszytym zeszycie, a przy wydawaniu druków wpisywano jedynie ich numery. W ogóle nie wpisywano daty i nazwiska inspektora, któremu druki wydano oraz nie egzekwowano potwierdzenia otrzymania druków własnym podpisem. Również kierownik ekspozytury nie rozliczał inspektorów z ilości pobranych i wykorzystanych druków. Skutkiem tego była stwierdzona w trakcie kontroli rozbieżność między zapasem rzeczywistym druków CIS I a ewidencyjnym w wysokości 155 szt., co mogło również świadczyć, iż ewidencja nie była prowadzona na bieżąco.*
- *w ekspozyturze w Krakowie z/s w Wieliczce wskutek, m.in. nierzetelnego prowadzenia przez inspektorów dzienniczków czynności, w oparciu o które dokonywano rozliczeń druków ścisłego zarachowania, i braku weryfikacji tych zapisów z wystawionymi orzeczeniami o jakości towarów, podano w sprawozdaniach przeprowadzenie w 1997 r. więcej kontroli i zużycia druków od ustalonej w czasie kontroli o 10,8%, a w 1998 r. odpowiednio mniej o 12,3%. Rzeczywista ilość świadectw jakości wystawionych łącznie w tych latach była większa od wykazanych przez inspektorów o 106 szt.*
- *w ekspozyturze w Rzeszowie oprócz druków czystych przechowywano w szafie drewnianej i w niezabezpieczonym pomieszczeniu także druki opieczętowane na zapas w ilości łącznej 154 szt, co umożliwiało ich ewentualne wykorzystanie przez osoby niepowołane.*

3.5. Pobieranie opłat za dokonanie ocen i wydanie orzeczeń o jakości handlowej towarów.

3.5.1. Przychodami CIS, jako zakładu budżetowego, są głównie opłaty pobierane za dokonywanie oceny i wydawanie orzeczeń o jakości handlowej towarów podlegających państwowej standaryzacji oraz dochody z tytułu świadczonych usług i inne dochody. Łączne przychody w 1997 r. wyniosły 16.745.138 zł, w tym z tytułu pobranych obowiązkowych opłat i usług 16.124,9 tys. zł, tj. 96,3%. W 1998 r. przychody łączne wyniosły 18.215,3 tys. zł, w tym z tytułu pobranych opłat i usług 17.293,2 tys. zł, tj. 94,9%. Brak stosownego programu komputerowego, pozwalającego na prowadzenie bieżącej ewidencji i analizy, m.in. zaszłości finansowych, uniemożliwił wydzielenie całkowitych wpływów osiągniętych za świadczone usługi. Laboratoria CIS uzyskały z tego tytułu wpływy w wysokości 194,4 tys. zł w 1997 r. i 110,1 tys. zł w 1998 r.

Z budżetu państwa CIS otrzymał w 1997 r., na pierwsze wyposażenie i finansowanie inwestycji, kwotę 600 tys. zł, a w 1998 r. dotację w wysokości 157 tys. zł. W tych samych latach, po pokryciu kosztów działalności, CIS odprowadził do budżetu, z tytułu należnego podatku od osób prawnych, odpowiednio 2.566 tys. zł i 1.568,7 tys. zł oraz nadwyżki budżetowe w wysokości odpowiednio 3.134,6 tys. zł i 2.566 tys. zł. Łączne dochody budżetu z działalności CIS wyniosły więc w 1997 r. 5.465,5 tys. zł i w 1998 r. 4.134,7 tys. zł, co stanowiło odpowiednio 32,6% i 22,6% ogólnych przychodów CIS. Obniżone w 1998 r, w stosunku do roku poprzedniego, wpłaty do budżetu były głównie wynikiem wzrostu kosztów działalności CIS, przy równoczesnym utrzymaniu na tym samym poziomie stawek opłat za dokonywanie ocen i wydawanie orzeczeń o jakości handlowej towarów. Wysokość pobieranej opłaty za dokonanie oceny jakości i wystawienie świadectwa wynikała z rodzaju towaru, jego ilości i obowiązującej stawki. Dlatego wynosiła ona, np. za partię 12 tys. szt. papierosów 0,24 zł, a za 645 hl. napojów alkoholowych 3.226,15 zł.

3.5.2. Ustalenia kontroli wskazują na powszechne występowanie w ekspozyturach CIS (czego nie ujawniono w laboratoriach CIS) istotnych nieprawidłowości w wystawianiu faktur i pobieraniu opłat za dokonane oceny jakości handlowej towarów oraz prowadzeniu ich ewidencji księgowej. Było to spowodowane zarówno koniecznością wystawiania dużej ilości faktur/rachunków jak i opóźnieniami w przekazywaniu kopii świadectw do ekspozytur przez inspektorów standaryzacji, a także niedostatecznym nadzorem i kontrolą ze strony kierowników ekspozytur oraz pionu finansowo - księgowego CIS. W badanym okresie takich kontroli pracownicy pionu finansowo - księgowego przeprowadzili ogółem 6 i dotyczyło to zaledwie 4 ekspozytur.

Przykładem nierzetelnego księgowego ewidencjonowania pobieranych opłat była np. **ekspozytura w Warszawie**, gdzie na podstawie „Wykazu sald i obrotów kont analitycznych” za kwiecień 1998 r. stwierdzono, że z 9 wykazanych firm o najwyższych niedopłatach, aż 7 (77,8%) było bezpodstawnie wykazanych jako zalegający dłużnicy. Cztery z tych firm w ogóle nie zalegały z zapłatą, gdyż nie posiadały zgody na wnoszenie opłat w terminie 14 dni, a należne opłaty pobierali inspektorzy standaryzacji w dniu wydania świadectwa jakości. Z wykazanej kwoty zaległości jednej z firm w wysokości 2.295 zł, kwotę 1.900 zł przyjął także inspektor standaryzacji cztery miesiące wcześniej. W rzeczywistości z badanych 9 firm tylko dwie, wg. stanu na koniec kwietnia 1998 r., zalegały z opłatami, w tym jedna nie zachowała terminu 14 dni i wpłaciła należną kwotę dopiero po upływie 24-26 dni od wydania świadectw jakości. Potwierdzeniem prowadzenia w sposób nierzetelny ewidencji księgowej były także różnice w wysokości sald wykazanych w księgach ekspozytury na koniec lipca 1998 r., a uznanych przez zainteresowane firmy. Nieprawidłowe zapisy stwierdzone w wykazie sald i obrotów kont były głównie spowodowane wadliwym działaniem programu komputerowego oraz niewprowadzaniem przez informatyków poprawek do czasu zainstalowania nowego, prawidłowego programu.

W 1997 r. w CIS nie naliczono w ogóle wymagalnych należności powstałych z tytułu opóźnionych opłat za ocenę jakości handlowej towarów ani należnych odsetek, gdyż wdrożony komputerowy program fakturowania i księgowej ewidencji usług standaryzacyjnych nie posiadał takich możliwości.

Utrudnieniem w ustalaniu i analizie terminowości zapłat było także postanowienie zawarte w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 22 stycznia 1997 r.²³ umożliwiające w uzasadnionych przypadkach wnoszenie, za zgodą dyrektora CIS (i upoważnionych przez niego kierowników ekspozytur) opłat w terminie 14 dni od dnia otrzymania dokumentu zawierającego orzeczenie o jakości handlowej towaru, a nie od daty wystawienia dokumentu księgowego, tj. faktury lub rachunku. Powodowało to bowiem rozbieżne interpretacje i w konsekwencji nieterminowe wpłacanie należnych opłat, szczególnie w przypadkach opóźnionego wystawiania faktur lub rachunków.

Wyliczona w CIS na koniec 1998 r. kwota ogólnych wymagalnych należności wyniosła 100.415 zł i dotyczyła 13 ekspozytur, a należnych odsetek 19.950 zł, co umożliwił wprowadzony w ekspozyturach, głównie na początku 1999 r. nowy, ale nadal niedoskonały, program komputerowy. Według tych danych w **ekspozyturach w Szczecinie i Zebrzydowicach** wszystkie należności uregulowane były na bieżąco. Tymczasem kontrola wykazała, że:

- w **ekspozyturze w Szczecinie**, wg stanu na koniec 1998 r. należności ogółem wynosiły 24,9 tys. zł, a z opłatami zalegało 39 firm na łączną kwotę 15,1 tys. zł,

²³ Poz. 5 Wykazu aktów prawnych

z czego dwie, już nie istniejące, nie uregulowały należności do czasu zakończenia kontroli. Dalsze 18 firm (46,2%) zapłat dokonało po wymaganym terminie i z opóźnieniem od 1 do 21 dni. Do firm tych nie występowano z wezwaniami do zapłaty i nie naliczono należnych odsetek, gdyż m.in. procedurę ściągania należności prowadzono nie w stosunku do terminów liczonych zgodnie z postanowieniem rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 22 stycznia 1996 r.²⁴, tj. po 14 dniach od wystawienia orzeczenia o jakości handlowej towarów, lecz od dnia doręczenia faktur lub rachunków uproszczonych, które wystawiano z opóźnieniem.

W wyniku kontroli stwierdzono, że obciążenia podmiotów gospodarczych, prowadzących obrót towarami rolno - spożywczymi z zagranicą należnymi za 1998 r. odsetkami dokonało 6 badanych ekspozytur, jednak część tych podmiotów, a szczególnie w przypadku otrzymania z opóźnieniem faktur/rachunków, odmówiła zapłaty odsetek. Uzasadniano to tym, że wpłaty należności dokonano w ciągu 14 dni od otrzymania faktur/rachunków, a więc odmowa zapłaty odsetek jest ich zdaniem uzasadniona.

Stwierdzono, że głównie wskutek braku, w stosowanym w latach 1997 - 1998 programie komputerowym, funkcji analizy terminowości zapłat oraz naliczania odsetek, aż 10 badanych ekspozytur nie stosowało w badanym okresie nawet pisemnych upomnień podmiotów gospodarczych zalegających z wnoszeniem należnych opłat, a ograniczało się najwyżej do interwencji telefonicznych, mimo iż stosowny wzór druku upomnienia wraz z instrukcją postępowania w przypadku stosowania egzekucji administracyjnej należności, został przekazany przez CIS w lutym 1997 r. W konsekwencji w badanym okresie tylko w jednym przypadku wystąpiono do urzędu skarbowego o administracyjną egzekucję należności w wysokości 543 zł, co zostało umorzone wobec jej bezskuteczności.

3.5.3. We wszystkich badanych w tym zakresie 5 ekspozyturach stwierdzono opóźnienia w wystawianiu dokumentów księgowych, tj. faktur lub rachunków uproszczonych oraz nieprzestrzeganie zalecenia dyrektora CIS z dnia 13.02.1998 r., aby dokumenty te były wystawiane oddzielnie dla każdego orzeczenia o jakości handlowej towarów. Na przykład:

- w **ekspozyturze w Rzeszowie** 9,5% badanych faktur z 1997 r. obejmowało należne opłaty łączne z aż 120 świadectw jakości (każda), a w 1998 r 10 % badanych faktur obejmowało należności od 105 do 141 świadectw. Powodowało to opóźnienia w regulowaniu należności, gdyż np. faktura z dnia 21.04.1998 r. obejmowała opłaty za świadectwa wystawione w dniach od 8.01 do 18.03.1998 r., a zapłata (w formie przelewu) nastąpiła po 127 dniach od daty wystawienia pierwszego świadectwa

²⁴ Poz. 5 Wykazu aktów prawnych

jakości i po 24 dniach od wystawienia faktury. W konsekwencji takich działań opłaty wniesione po upływie dopuszczalnego terminu 14 dni dotyczyły w latach 1997-I kwartał 1999 r. odpowiednio 32,6%, 55,7% i 63,0% badanych faktur;

- *w ekspozyturze w Krakowie z siedzibą w Wieliczce 29,3% badanych faktur sporządzono po upływie 14 dni od wystawienia świadectw jakości, przy czym w 77,3% faktur nie określono w ogóle terminów płatności, a w pozostałych określono je w przedziale od 13 do 20 dni od dokonania oceny towaru, tj. do 6 dni powyżej terminu dopuszczalnego w uzasadnionych przypadkach. Należności regulowane były natomiast od 25 dni przed datą wystawienia faktury (przedpłaty) do 50 dni po jej wystawieniu.*

3.5.4. W 10 badanych ekspozyturach stwierdzono liczne przypadki nieprzestrzegania przez inspektorów standaryzacji ustalonych przez dyrektora CIS²⁵ terminów (niezwłocznie lub najpóźniej w ciągu dwóch dni) wpłaty do kasy lub na konto ekspozytury pobranych opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej towarów. Na przykład:

- *w ekspozyturze w Rzepinie spośród objętych kontrolą 312 świadectw jakości pobrane opłaty wpłacono w 113 przypadkach (36%) z opóźnieniem wynoszącym od 5 do 16 dni ;*
- *w ekspozyturze w Białej Podlaskiej z analizowanych 278 dowodów wpłat w 41 przypadkach (14,7%) wpłaty dokonano z opóźnieniem wynoszącym do ponad 1 miesiąca;*

Mimo postanowienia zawartego w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 22 stycznia 1997 r.²⁶, iż opłatę standaryzacyjną wnosi się przed otrzymaniem dokumentu zawierającego orzeczenie o jakości handlowej towaru bezpośrednio na rachunek bankowy CIS albo za pośrednictwem inspektora dokonującego oceny i wydającego orzeczenie o jakości handlowej towaru, to w **ekspozyturze w Rzeszowie** przyjęto zasadę, że inspektorzy standaryzacji osobiście w ogóle nie inkasują należnych opłat. Równocześnie kierownik ekspozytury wyrażał zgodę na wnoszenie opłat w terminie 14 dni od dnia otrzymania orzeczenia o jakości handlowej towaru dla wszystkich, wnoszących taką formę zapłaty, podmiotów gospodarczych dokonujących obrotu z zagranicą, mimo iż wnioski te nie zawierały żadnego uzasadnienia. Tymczasem taką formę zapłaty w/w rozporządzenie dopuszczało tylko w uzasadnionych przypadkach.

3.5.5. Kontrola nie ujawniła przypadków nieprawidłowego naliczania należnych kwot opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej towarów

²⁵ poz. 12 Wykazu aktów prawnych

²⁶ poz. 5 Wykazu aktów prawnych

podlegających nadzorowi standaryzacyjnemu, co było głównie efektem stosowanego programu komputerowego wystawiania faktur. W dwóch natomiast kontrolowanych ekspozyturach stwierdzono przypadki bezpodstawnego zaniżania kwot należnych opłat poprzez zastosowanie za wydane orzeczenia dla towarów nie podlegających (z uwagi na ograniczoną ich wagę) nadzorowi standaryzacyjnemu, niższych stawek opłat ustalonych przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, zamiast obowiązującej w takim przypadku stawki zryczałtowanej (80 zł), ustalonej przez dyrektora CIS. Na przykład:

- *w ekspozyturze w Białej Podlaskiej zamiast należnej za wystawienie 147 świadectw jakości (2,2 % wydanych ogółem świadectw) opłaty łącznej w wysokości 11.760 zł, pobrano tylko 212 zł. Uzasadniano to brakiem, mimo licznych zapytań kierowanych do Centrali CIS, jednoznacznej interpretacji przepisów dotyczących opłat w przypadku transportu, w skład którego wchodzi kilka rodzajów towarów, w tym towary w ilościach nie podlegających nadzorowi standaryzacyjnemu.*

3.6. Sprawowanie nadzoru nad działalnością standaryzacyjną.

Zgodnie z postanowieniem art.4 ust. 3 ustawy obowiązek nadzoru nad działalnością standaryzacyjną spoczywał na Ministrze Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Bezpośrednie sprawowanie tego nadzoru Minister w regulaminie organizacyjnym powierzył Departamentowi Rynku i Giełd.

Wyniki kontroli wskazują, że nadzór ten oraz zadania w zakresie poprawy jakości produktów rolno - spożywczych Ministerstwo realizowało w stopniu niezadawalającym, mimo iż zagadnienia te podporządkowane były jednocześnie trzem podsekretarzom stanu.

Stwierdzono, że w badanym okresie nie przeprowadzono żadnej kontroli w zakresie funkcjonowania CIS oraz warunków w jakich inspektorzy sprawują państwowy nadzór standaryzacyjny, a także prawidłowości dokonywania przez nich ocen jakości handlowej towarów rolno - spożywczych w obrocie z zagranicą. Uzasadniano to brakiem odpowiedniego zaplecza kadrowego oraz środków finansowych.

Do czasu zakończenia kontroli nie tylko nie znowelizowano ale nawet na początku 1999 r. w ogóle wstrzymano, bez określenia przyczyn, bieg prac legislacyjnych dotyczących rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 22 stycznia 1997 r.²⁷, a które rozpoczęto, na wniosek CIS, w kwietniu 1998 r. Ponadto, wskutek braku właściwej organizacji pracy i nadzoru, do akceptacji Ministra Finansów przekazano inną wersję projektu zmiany rozporządzenia

²⁷ Poz. 3 i 5 Wykazu aktów prawnych

niż CIS, na polecenie Ministerstwa, uzgodnił z Ministerstwem Finansów. Spowodowało to kolejny sprzeciw Ministra Finansów dla nowelizacji stawek opłat. Potrzeba nowelizacji była natomiast uzasadniona koniecznością rozszerzenia listy towarowej objętej państwowym nadzorem standaryzacyjnym, m.in. o towary wskazane przez polskich producentów (np. zakłady jajczarsko - drobiarskie i przemysłu ziemniaczanego) oraz dostosowaniem do tego, a także aktualnej sytuacji, stawek opłat standaryzacyjnych. Nie podjęto też prac nad wnioskową przez CIS nowelizacją ustawy o państwowym nadzorze standaryzacyjnym.

Wyniki kontroli wskazują także na prowadzenie przez Ministerstwo w latach 1997 - 1998 nieefektywnych działań w zakresie opracowywania projektów ustaw o jakości handlowej oraz o stworzeniu kontroli jakości produktów rolno - spożywczych na bazie istniejącego CIS i ISiPAR. Świadczył o tym, m.in. brak koncepcji rozwiązań w tym zakresie, niedotrzymanie ustalonych terminów zgłoszenia projektów pod obrady KERM i Rady Ministrów oraz zlecenie opracowania projektu ustawy o jakości handlowej, kosztem ponad 30 tys. EURO, Duńskiej Szkole Administracji Publicznej, a ustawy o stworzeniu kontroli - CIS oraz ISiPAR, które to służby były przeciwne połączeniu. Skutkiem tego było sporządzenie projektów, wg których obie służby pozostawały przy dotychczasowym podziale zadań i kompetencji, a proponując jedynie utworzenie wspólnego kierownictwa i to znacznie rozbudowanego.

Ministerstwo nie podjęło też, w ramach prowadzonych prac przystosowawczych, prób notyfikacji CIS jako kontroli urzędowej w systemie kontroli Unii Europejskiej w zakresie obrotu z zagranicą podstawowymi artykułami rolno - spożywczymi, a także akredytacji laboratoriów CIS. Brak statusu kontroli urzędowej oraz akredytacji laboratoriów powoduje, że świadectwa jakości i analizy laboratoryjne CIS nie są uznawane za oficjalne przez urzędowe kontrole innych państw, a tym samym nie mogą być wzajemnie honorowane. W konsekwencji brak jest także możliwości podważania atestów tych służb w przypadku towarów importowanych.

III. PRZEBIEG POSTĘPOWANIA KONTROLNEGO I DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI

1. Postępowanie kontrolne przeprowadzono od 5 lutego do 17 maja 1999 r.
2. W związku z kontrolą zasięgnięto, w trybie art. 29 pkt. 2 lit. f ustawy o NIK, informacji w 112 jednostkach nie objętych kontrolą. Uzyskano je w Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin, urzędach i agencjach celnych oraz różnych podmiotach gospodarczych prowadzących obrót towarami rolno-spożywczymi z zagranicą.
3. W toku postępowania kontrolnego **badane jednostki nie zgłosiły zastrzeżeń do ustaleń kontroli zawartych w protokołach kontroli. Wszystkie protokoły zostały dwustronnie podpisane.** Jedno formalne zastrzeżenie zgłoszono do jednej, ogólnej oceny zawartej w wystąpieniu pokontrolnym, dotyczącym działalności ekspozytury CIS, które zostało częściowo uwzględnione.
4. Wyniki kontroli oraz wnioski sformułowane na ich podstawie omówiono, stosownie do postanowień art. 58 ustawy o NIK, na 10 naradach pokontrolnych przeprowadzonych w badanych jednostkach oraz przedstawiono w 16 wystąpieniach pokontrolnych, skierowanych do Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej oraz dyrektora Centralnego Inspektoratu Standaryzacji. Ustalenia kontroli upoważniły Izbę do przedstawienia ogółem 64 wniosków mających na celu głównie usprawnienie działalności nadzoru standaryzacyjnego. Działania w trybie art. 60 ust. 3 ustawy o NIK podjęto w stosunku do 2 kierowników ekspozytur. Jeden z nich został odwołany z zajmowanego stanowiska z dniem 1 czerwca 1999 r., a drugiemu określono czas na uporządkowanie działalności ekspozytury, po upływie którego dyrekcja CIS dokona ponownej oceny i podejmie ostateczną decyzję.

W wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do :

Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej wnioskowano o:

- przyspieszenie zakończenia prac nad nowelizacją rozporządzeń Ministra z dnia 22 stycznia 1997 r. w sprawie wykazu towarów podlegających państwowemu nadzorowi standaryzacyjnemu oraz stawek opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej;
- przeanalizowanie pod względem celowości i zasadności dotychczasowych koncepcji tworzenia nowej organizacji kontroli jakości towarów rolno - spożywczych;

- ustalenie zakresu i sposobu uregulowania spraw dotyczących jakości produktów rolno - spożywczych, zarówno w aspekcie zdrowotnym jak i jakości handlowej w dostosowaniu do przepisów UE;
- podjęcie działań dla uzyskania akredytacji laboratoriów oraz uznawania ich wyników za urzędową ocenę jakości towarów rolno - spożywczych w obrocie z zagranicą;
- zapewnienie właściwego nadzoru nad działalnością CIS oraz problematyką związaną z jakością towarów rolno - spożywczych znajdujących się w obrocie handlowym.

Dyrektora Centralnego Inspektoratu Standaryzacji wnioskowano o:

1. W zakresie działalności Centrali CIS

- przyspieszenie wdrożenia w pełnym zakresie programów komputerowych umożliwiających:
 - ewidencjonowanie wszystkich należności i zobowiązań finansowych;
 - prowadzenie bieżącego monitoringu przepływu masy towarowej w obrocie z zagranicą;
 - ewidencję druków ścisłego zarachowania, dotyczących standaryzacji towarów;
- opracowanie i wdrożenie systemu kontroli działalności ekspozytur i realizacji zaleceń oraz zarządzeń kierownictwa CIS ;
- zaktywizowanie działań mających na celu znowelizowanie w niezbędnym zakresie proponowanych przez CIS przepisów, a szczególnie rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

2. W zakresie działalności ekspozytur i laboratoriów CIS

- określenie terytorialnego zakresu działania poszczególnych ekspozytur ;
- formalne uregulowanie obiegu i ewidencji zgłoszeń towarów do oceny jakości handlowej z jednoczesnym rozważeniem możliwości ewentualnych zmian usprawniających ich składanie;
- zobligowanie i bezwzględne egzekwowanie od inspektorów zasady, że:
 - każde świadectwo jakości powinno być uzasadnione wynikami badań własnych;
 - orzeczenie o jakości towarów będzie starannie i rzetelnie wypełnione, w tym także o poborze i przeznaczeniu prób ocenianych towarów;

- stosowany będzie jednolity system zabezpieczenia świadectw przed możliwością dokonania w nich zmian przez osoby niepowołane;
- egzekwowanie bieżącej i rzetelnej weryfikacji działalności poszczególnych inspektorów oraz konfrontowanie wydanych przez nich świadectw z zapisami w dzienniczkach czynności;
- wprowadzenie uregulowań organizacyjno - prawnych gwarantujących niedopuszczenie do obrotu towarów z importu, na które wystawiono raporty lub orzeczenia o odstąpieniu od ich oceny jakości, m.in poprzez zobowiązanie inspektorów do sprawowania nadzoru nad dalszym postępowaniem z takimi towarami;
- podjęcie współpracy z Głównym Urzędem Celnym w celu uniemożliwienia wprowadzania do obrotu towarów z importu o nieodpowiedniej jakości;
- przygotowanie i wdrożenie komputerowego programu bieżącego ewidencjonowania i bilansowania ilości i rodzajów wystawianych orzeczeń o jakości handlowej towarów z uwzględnieniem rodzajów i ilości towarów w eksporcie i imporcie;
- egzekwowanie od kierowników rzetelnego i wnikliwego rozliczania inspektorów oraz sporządzania sprawozdań z wykorzystania druków ścisłego zarachowania;
- wprowadzenie do stosowania jednolitego wzoru księgi druków ścisłego zarachowania oraz sposobu anulowania druków i dokonywania korekt;
- wprowadzenie programu komputerowego zapewniającego rzetelne prowadzenie ewidencji księgowej i bieżące monitorowanie opóźnień we wnoszeniu opłat oraz naliczanie na tej podstawie należnych odsetek za zwłokę i cofanie zgody na 14 - dniowy termin płatności;
- wyegzekwowanie terminowego wpłacania do kas ekspozytur pobranych przez inspektorów opłat za wykonanie ocen jakości handlowej towarów oraz rozważenie możliwości odstąpienia od tego typu inkasowania opłat na rzecz, np. zastosowania przedpłat na konto;
- czynienie starań na rzecz unowocześnienia posiadanej aparatury laboratoryjnej oraz skrócenia czasu oczekiwania próbek towarów na wykonanie analiz;
- zobowiązanie laboratoriów do zamieszczania w wynikach analiz prób towarów jednoznacznych ocen w zakresie spełnienia wymogów normatywnych;
- zapewnienie zgodnego z wymaganiami UE nadzoru nad chowem gęsi;

- poprawienie warunków organizacyjno - technicznych w granicznych punktach kontroli oraz uzupełnienie wyposażenia inspektorów w niezbędny sprzęt;

W nadesłanych odpowiedziach na wystąpienia pokontrolne poinformowano NIK o przyjęciu uwag, ocen i wniosków pokontrolnych oraz o stopniu ich realizacji. Według stanu na dzień 1 września 1999 r. zrealizowano 32 wnioski pokontrolne, a 18 było w trakcie realizacji.

Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej poinformował m.in. o:

- uzyskaniu w dniu 16 czerwca 1999 r akceptacji Ministra Finansów przedłożonych projektów rozporządzeń zmieniających rozporządzenia w sprawie stawek opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej towarów oraz wykazu towarów rolno - spożywczych w obrocie z zagranicą podlegających państwowemu nadzorowi standaryzacyjnemu. Rozporządzenia te zostały wydane w dniu 28.07.1999 r. (Dz.U. Nr 65, poz. 744 i 745);
- ujęciu w ramach uruchamianego programu SAPARD, jako jednego z zadań priorytetowych, stworzenia sieci laboratoriów urzędowej kontroli jakości handlowej artykułów żywnościowych;
- podporządkowaniu nadzoru nad działalnością CIS i realizacją zadań w zakresie organizacji i funkcjonowania rynku surowców rolniczych i artykułów żywnościowych oraz poprawy ich jakości jednemu członkowi kierownictwa resortu.

Dyrektor Centralnego Inspektoratu Standaryzacji poinformował m.in. o:

- realizacji ostatniej fazy wdrażania nowego programu komputerowego, który umożliwi prawidłową ewidencję należności finansowych oraz ilości i rodzajów towarów rolno - spożywczych w obrocie z zagranicą;
- zobowiązaniu ekspozytur do założenia i prowadzenia właściwej ewidencji druków ścisłego zarachowania;
- szczegółowym omówieniu na naradzie z kierownikami ekspozytur przebiegu dokonywania ocen jakości handlowej i zobowiązaniu Wydziału Nadzoru CIS do sprawdzania przestrzegania przyjętych w tym zakresie ustaleń;
- zobowiązaniu inspektorów standaryzacji do zwiększenia ilości dokonywanych ocen jakości handlowej towarów w oparciu o badania sensoryczne i laboratoryjne.

5. W trakcie kontroli ujawniono powstanie w CIS, głównie wskutek opóźnionego, w stosunku do postanowień ustawy, rozpoczęcia działalności standaryzacyjnej, uszczupień dochodów z tytułu pobieranych opłat, które tylko w styczniu 1999 r. wyniosły ponad 1.150 tys. zł, z czego do dnia 19 lipca 1999 r. odzyskano 335 zł.

Warszawa, dnia 8 września 1999 r.

Dyrektor Departamentu
Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

Jerzy Osiński

Akceptuję:

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Zbigniew Wesółowski

Zatwierdzam:

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Janusz Wojciechowski

Warszawa, 1999-09-21

WYKAZ SKONTROLOWANYCH JEDNOSTEK

1. Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
2. Centralny Inspektorat Standaryzacji

Ekspozytury CIS

1. Ekspozytura CIS w Białej Podlaskiej
2. Ekspozytura CIS w Białymstoku
3. Ekspozytura CIS w Gdyni
4. Ekspozytura CIS w Krakowie z/s w Wieliczce
5. Ekspozytura CIS w Lublinie
6. Ekspozytura CIS w Muszynie
7. Ekspozytura CIS w Poznaniu
8. Ekspozytura CIS w Rzepinie
9. Ekspozytura CIS w Rzeszowie
10. Ekspozytura CIS w Suwałkach
11. Ekspozytura CIS w Szczecinie
12. Ekspozytura CIS w Zebrzydowicach

Laboratoria CIS

1. Laboratorium CIS w Gdyni
2. Laboratorium CIS w Poznaniu

Wykaz**ważniejszych aktów prawnych obowiązujących dla kontrolowanej działalności**

1. Ustawa z dnia 12 września 1996 r. o państwowym nadzorze standaryzacyjnym towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą (Dz.U. Nr 124, poz. 584).
2. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. Nr 78, poz. 461; zm. z 1997 r. Nr 6, poz. 31 i Nr 43, poz. 271).
3. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 22 stycznia 1997 r. w sprawie wykazu towarów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy i wywożonych za granicę oraz ich minimalnych ilości podlegających państwowemu nadzorowi standaryzacyjnemu (Dz.U. Nr 8, poz. 40).
4. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 22 stycznia 1997 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu dokonywania oceny i wydawania orzeczeń o jakości handlowej towarów, rozpatrywania odwołań od orzeczeń inspektorów i powoływania Komisji Rzecznawców Centralnego Inspektoratu Standaryzacji oraz wzorów druków wymaganych dokumentów (Dz.U. Nr 8, poz. 41).
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 22 stycznia 1997 r. w sprawie stawek opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej towarów rolno-spożywczych w obrocie z zagranicą oraz sposobu obliczania i pobierania opłat (Dz.U. Nr 8, poz. 42, zm. Nr 36, poz. 223).
6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 7 maja 1997 r. w sprawie przeprowadzania egzaminu kwalifikacyjnego na inspektorów standaryzacji Centralnego Inspektoratu Standaryzacji, powoływania i składu komisji kwalifikacyjnej oraz wysokości wynagrodzenia jej członków (Dz.U. Nr 47, poz. 312).
7. Rozporządzenie Ministra Płacy i Polityki Socjalnej z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników Centralnego Inspektoratu Standaryzacji (Dz.U. z 1997 r. Nr 3, poz. 18 i Nr 39, poz. 246; z 1998r. Nr 42, poz. 253).

8. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 8 maja 1991 r. w sprawie zakładów budżetowych (Dz.U. Nr 42, poz. 183).
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1991 r. w sprawie określenia zakresu obowiązków organów obowiązanych do utrzymywania przejść granicznych oraz źródeł finansowania tych przedsięwzięć (Dz.U. Nr 49, poz. 215).
10. Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 14 stycznia 1997 r. w sprawie nadania statutu Centralnemu Inspektoratowi Standaryzacji (MP Nr 3, poz. 16; zm. MP z 1998 r. Nr 43, poz. 614).
11. Zarządzenie Nr 4 Dyrektora Centralnego Inspektoratu Standaryzacji z dnia 4 lutego 1997 r. w sprawie dokonywania oceny i wydawania orzeczeń o jakości handlowej towarów rolnych i spożywczych w ramach usług świadczonych przez Centralny Inspektorat Standaryzacji, do których stosuje się ceny umowne (nie publikowane, dostępne w CIS - Ekspozyturze).
12. Zarządzenie Nr 15 Dyrektora Centralnego Inspektoratu Standaryzacji z dnia 23 października 1997 r. w sprawie postępowania przy pobieraniu opłat za dokonanie oceny i wydanie orzeczenia o jakości handlowej towarów rolno - spożywczych w obrocie z zagranicą (nie publikowane, dostępne w CIS - Ekspozyturze).
13. Zarządzenie Nr 17 Dyrektora Centralnego Inspektoratu Standaryzacji z dnia 20 listopada 1997 r. w sprawie wystawiania świadectw o skażeniach promieniotwórczych artykułów rolno - spożywczych przeznaczonych na eksport (nie publikowane, dostępne w CIS - Ekspozyturze).
14. Zarządzenie Nr 18 Dyrektora Centralnego Inspektoratu Standaryzacji z dnia 21 listopada 1997 r. w sprawie gospodarki drukami (nie publikowane, dostępne w CIS - Ekspozyturze).